

Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej

www.haus.pl

SPRAWOZDANIE

z działalności Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej w roku 2008

Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej z główną siedzibą w Gliwicach oraz drugim biurem w Opolu jest związkiem stowarzyszeń zrzeszającym polskie i niemieckie organizacje i instytucje współpracujące na rzecz budowania dobrych stosunków polsko-niemieckich; podejmuje także działania na rzecz pogłębiania integracji Polski z Unią Europejską. Uroczyste otwarcie Domu z udziałem Prezydenta Republiki Federalnej Niemiec prof. dr Romana Herzoga oraz – w imieniu Prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego – prof. Danuty Hübner, szefowej Kancelarii Prezydenta RP odbyło się 17 lutego 1998 r.

Działalność Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej ma na celu wspieranie budowy dobrych stosunków polsko-niemieckich we współpracy z mniejszością niemiecką, w oparciu o postanowienia Traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z 17 czerwca 1991r. między Rzeczypospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec oraz wspieranie integracji Polski z Unią Europejską. Kooperacja partnerów polskich i niemieckich w ramach Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej bierze swój początek z pięcioletniej działalności w regionie Fundacji im. Friedricha Eberta. Inicjatorami utworzenia Domu byli posłowie do Bundestagu: Markus Meckel, Hartmut Koschyk, dr Friedbert Pflüger, dr Christoph Zöpel oraz senatorowie polscy prof. Dorota Simonides i prof. Gerhard Bartodziej.

W ramach związku stowarzyszeń współpracują następujące polskie i niemieckie instytucje i organizacje:

1. ze strony polskiej:

- Związek Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce,
- Regionalna Izba Gospodarcza w Katowicach,
- Śląskie Stowarzyszenie Samorządowe w Leśnicy
- Towarzystwo Polsko-Niemieckie im. Stanisława Bieniasza,
- Regionalna Izba Przemysłowo-Handlowa w Gliwicach,
- Niemieckie Towarzystwo Oświatowe,
- Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców Województwa Śląskiego,
- Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim,
- Konserwatorium im. Josepha von Eichendorffa,
- Związek Młodzieży Mniejszości Niemieckiej w RP

2. ze strony niemieckiej:

- Towarzystwo Niemiecko-Polskie Zarząd Federalny,
- Fundacja im. Friedricha Naumanna – Fundacja na rzecz Wolności,
- Fundacja im. Friedricha Eberta.

Statutowymi celami Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej są:

- Wspieranie i pogłębianie przyjaznych stosunków polsko-niemieckich we współpracy z organizacjami i instytucjami mniejszości niemieckiej w Polsce, która jako naturalny pomost między narodami polskim i niemieckim wnosi cenny wkład do życia ich społeczeństw. Wspieranie mniejszości niemieckiej i jej dialogu z większością polską.
- Popularyzacja wiedzy i inicjowanie wspólnych przedsięwzięć w zakresie: nauki, kultury, historii, gospodarki, społeczeństwa i polityki obu krajów oraz propagowanie, zwłaszcza wśród młodego pokolenia, postaw wzajemnego zrozumienia i współpracy. Dialog interkulturowy i działania na rzecz odkrywania i pielęgnowania wielokulturowych tradycji Górnego Śląska z uwzględnieniem także niemieckiego dziedzictwa kulturowego regionu
- Współpraca w zakresie budowania społeczeństwa obywatelskiego. Niwelowanie uprzedzeń i stereotypów. Współpraca w zakresie umacniania i rozwoju samorządności i decentralizacji oraz transformacji systemu gospodarczego i społecznego (restrukturyzacja Górnego Śląska).
- Działania w zakresie współpracy interregionalnej jak również działania na rzecz dynamizacji procesu integracji Polski z Unią Europejską.

Dom realizuje projekty edukacyjne i informacyjne w formie: konferencje, seminaria, szkolenia, warsztaty, wyjazdy informacyjne, publikacje, konkursy itp. w następujących dziedzinach: budowanie społeczeństwa obywatelskiego, decentralizacja i rozwój samorządności, propagowanie międzynarodowych standardów ochrony praw mniejszości narodowych, dialog interkulturowy, rozwój lokalny i regionalny, integracja Polski z Unią Europejską. Adresatami i partnerami tych działań są samorządy terytorialne, organizacje pozarządowe, mniejszość niemiecka, dziennikarze, środowiska nauki, polityki, kultury, młodzież. Tylko w 2005 roku DWPN zrealizował ok. 160 przedsięwzięć w zakresie edukacji i kultury z udziałem około 15.000 osób z Polski, Niemiec i innych krajów. Przedsięwzięcia adresowane do i realizowane we współpracy z młodzieżą zajmują priorytetowe miejsce w naszej działalności. W 1999 r. Zarząd Domu podjął inicjatywę powołania Centrum Europejskiego, które realizuje projekty o charakterze europejskim.

Przy Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej działa Centrum Europejskie, które zostało uroczystie otwarte 14 grudnia 1999 roku w obecności m.in. głównego negocjatora ze strony rządu RP z Komisją Europejską ministra Jana Kułakowskiego. Centrum podejmuje szereg inicjatyw skierowanych do samorządów szczebla komunalnego (w gminach i powiatach), organizacjach pozarządowych, a przede wszystkim do młodego pokolenia. Proces integracji z Unią Europejską nie może przebiegać jedynie na płaszczyźnie państwowej, a ponadto musi obejmować wszystkie znaczące grupy społeczne. Aby województwa, powiaty, miasta i gminy w Polsce mogły stać się pełnoprawnymi uczestnikami i aktorami Wspólnoty Europejskiej, Centrum Europejskie realizuje programy informacyjne, szkoleniowe i doradcze, służące wspieraniu aktywnego udziału środowisk lokalnych i regionalnych w procesie integracji i w realizacji projektów europejskich oraz budowania poparcia dla integracji europejskiej wśród społeczeństwa polskiego. Centrum współpracuje przede wszystkim z władzami samorządowymi, organizacjami pozarządowymi, instytucjami rozwoju lokalnego i regionalnego. Ważnym elementem działania Centrum jest kooperacja z instytucjami

i organizacjami UE, Republiki Federalnej Niemiec i Francji oraz z regionami w Europie, np. Północną Nadrenią-Westfalią, Nord-Pas de Calais i Nadrenią Palatynatem.

WYBRANE PROJEKTY DOMU WSPÓŁPRACY POLSKO-NIEMIECKIEJ ZREALIZOWANE W 2008 ROKU

Obszar I

Wzmacnianie demokracji, poszanowanie praw człowieka oraz rozwój pluralistycznego społeczeństwa obywatelskiego

CSR dla Górnego Śląska. Międzysektorowa wiosna 2008/2009: działania na rzecz ożywienia współpracy między sektorami

www.csr.haus.pl

Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej już trzeci rok realizuje nowatorski projekt z dziedziny Corporate Social Responsibility (Społeczna Odpowiedzialność Biznesu). Jego dalekosiężnym celem jest stworzenie regionalnego ośrodka promocji koncepcji CSR mającej przyczynić się do podniesienia znajomości zagadnienia oraz zdynamizowania procesu wdrażania idei CSR na Górnym Śląsku (województwo śląskie i opolskie).

Współpraca międzysektorowa nie należy w Polsce do częstych zjawisk. Jeszcze rzadsze są partnerstwa pomiędzy organizacjami pozarządowymi a sektorem biznesu. Mając na uwadze, iż dobrą i solidną podstawę budowy bilateralnych (społeczno-prywatnych) projektów stanowić może idea CSR wyszliśmy przede wszystkim naprzeciw potrzebie podwyższania umiejętności NGOs w obszarze współpracy międzysektorowej, stymulowania powstawania międzysektorowych partnerstw a pośrednio – tworzenia środowiska wspierającego rozwój społeczeństwa obywatelskiego w regionie. Dlatego też przystąpiliśmy do realizacji pilotażowego projektu "CSR dla Górnego Śląska. Międzysektorowa wiosna 2008/2009: działania na rzecz ożywienia współpracy między sektorami" współfinansowanego przez Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe oraz Fundację im. Friedricha Eberta. Projekt ten stanowi kontynuację i rozwinięcie międzyinstytucjonalnej oraz międzynarodowej inicjatywy "CSR dla Górnego Śląska" – zainicjowanej przez DWPN w listopadzie 2006 roku – w tym roku wzbogaconej o rozbudowaną część praktyczną oraz doradcą.

Projekt został skierowany w głównej mierze do przedstawicieli trzeciego sektora i sektora biznesu, ale także wszystkich osób żywo zainteresowanych ponadsektorową współpracą na rzecz lokalnych społeczeństw. Do najważniejszych działań zrealizowanych w 2008 roku w ramach projektu należą:

1. **Konferencja** otwierająca projekt i wprowadzająca do tematyki CSR i współpracy międzysektorowej oraz służąca zaprezentowaniu pozytywnych przykładów partnerstw (maj 2008);
2. „**Śląska Akademia CSR i współpracy międzysektorowej**” – kompleksowy, nowatorski w treści i formie, podprojekt edukacyjny poświęcony koncepcji CSR, ze szczególnym uwzględnieniem jej integralnego aspektu, jakim jest współpraca międzysektorowa. Celem Akademii było wykształcenie lokalnych doradczyń/doradców ds. CSR i współpracy

międzysektorowej, a zarazem multiplikatorek/ów tych idei (maj – czerwiec oraz wrzesień – październik 2008);

3. **Rekrutacja** – przede wszystkim dzięki pomocy Stowarzyszenia Wspierania Organizacji Pozarządowych MOST – organizacji pozarządowych z terenu województw śląskiego i opolskiego zainteresowanych pozyskaniem partnera z sektora biznesu i zawianiem międzysektorowej współpracy (maj – wrzesień 2008);
4. **Rekrutacja** – przede wszystkim dzięki pomocy Regionalnego Centrum Biznesu – firm z terenu województw śląskiego i opolskiego zainteresowanych pozyskaniem partnera z trzeciego sektora i zawianiem międzysektorowej współpracy (maj – wrzesień 2008);
5. **Autorskie mini-projekty** oraz **działania doradcze** absolwentek/tów Akademii nakierowane na wspieranie i budowanie międzysektorowych partnerstw w duchu inicjatywy CSR (październik 2008 – luty 2009);
6. **Konkurs** otwarty, mający na celu popularyzację współpracy międzysektorowej oraz idei CSR wśród ogółu społeczeństwa ze szczególnym uwzględnieniem: przedstawicielek/li trzeciego sektora i sektora biznesu oraz młodzieży szkół ponadgimnazjalnych (wrzesień – grudzień 2008);
7. **II Polsko-niemiecka konferencja regionalna CSRegion** pt. „Administracja publiczna i biznes jako równorzędni partnerzy w działaniach na rzecz rozwoju regionu. CSR narzędziem współpracy międzysektorowej” (grudzień 2008). Na program spotkania składały się zagadnienia dotyczące budowania wzajemnego zaufania pomiędzy administracją publiczną i biznesem oraz korzyści płynących z tej współpracy na przykładzie zrealizowanych przedsięwzięć w regionie Górnego Śląska i na terenie całego kraju. Cennym punktem programu konferencji była możliwość skonfrontowania podejścia do koncepcji CSR i międzysektorowej współpracy biznesu, administracji publicznej i III sektora oraz działań w tym obszarze z niemieckimi ekspertami tematu. Dyskusja panelowa z udziałem trzech sektorów (administracji publicznej, biznesu oraz organizacji pozarządowych) na temat wzajemnych oczekiwań, ograniczeń i możliwości warunkujących efektywne współdziałanie na rzecz regionu będzie stanowiła zwieńczenie konferencji.

Partnerzy merytoryczni przedsięwzięcia: Regionalne Centrum Biznesu, Stowarzyszenie Wspierania Organizacji Pozarządowych MOST oraz Forum Odpowiedzialnego Biznesu. Uzyskaliśmy patronat honorowy Górnośląskiego Związku Metropolitalnego Patronat a także Prezydenta Miasta Gliwice. Patronat medialny: Europerspektywy, ngo.pl, TVP Katowice, Radio Katowice i Radio Opole.

IV edycja Polsko-Niemieckiej Akademii Dziennikarskiej:

**„Polscy i niemieccy dziennikarze wobec wyzwań wielokulturowej Europy.
Rola mediów w jednoczącej się Europie i dialogu międzykulturowym”**

www.media.haus.pl

IV edycja Polsko-Niemieckiej Akademii Dziennikarskiej to **sześciodniowe warsztaty i seminaria** skierowane do studentek i studentów dziennikarstwa oraz kierunków pokrewnych, a także wszystkich tych, których interesuje magia świata mediów oraz rola polsko-niemieckiej współpracy na rzecz przyszłości wielokulturowej Europy; AD to również spotkanie młodych ludzi z Polski i Niemiec fascynujących się dziennikarskim rzemiosłem i przestaniem zawodu dziennikarza. IV edycja Akademii została wzbogacona o większą ilość zajęć praktycznych prowadzonych przez polskich i niemieckich ekspertów – warsztatów sztuki dziennikarskiej, podczas których uczestniczki i uczestnicy samodzielnie przygotowywali krótkie felietony, artykuły oraz reportaże radiowe i prasowe wykorzystując zdobytą wiedzę oraz dziennikarskie umiejętności. Podczas Akademii poruszana była tematyka zarówno

tolerancji, stereotypów i uprzedzeń w przekazie medialnym, jak również rola dziennikarzy w kontekście budowania wzajemnego zrozumienia i podnoszenia świadomości społecznej dotyczącej różnorodności poprzez rzetelne informowanie o różnorodności i wielokulturowości Europy i płynących z tego korzyściach. Poruszanie tych obszarów tematycznych jest szczególnie ważne ze względu na fakt, iż rok 2008 był Europejskim Rokiem Dialogu Międzykulturowego.

Referentami IV edycji Akademii byli wybitni dziennikarze zajmujący się europejską tematyką zarówno w polskich, niemieckich jak i europejskich mediach, tj. **red. Adam Krzemiński**, Tygodnik "Polityka", **red. Jacek Lepiarz**, DPA, **red. Roma Stacherska-Jung** Radio Duisburg / Deutsche Welle, **red. Nadine Wojcik**, Deutsche Welle, **red. Przemysław Trubalski**, Wiadomości24.pl, oraz dziennikarze lokalni: **red. nacz. Engelbert Miś**, Schlesisches Wochenblatt, **red. Krzysztof Ogiolda**, Nowa Trybuna Opolska, **red. Henryk Grzonka**, Polskie Radio Katowice. W Akademii udział wzięli także wyróżnieni w ramach Polsko-Niemieckiej Nagrody Dziennikarskiej dziennikarze: **Andrzej Klamt**, laureat Polsko-Niemieckiej Nagrody Dziennikarskiej 2008 w kategorii Telewizja, **red. Krzysztof Czajka**, Rundfunk Berlin-Brandenburg, **red. Krzysztof Wyrzykowski**, Polskie Radio, **red. Kinga Wołoszyn-Świerk**, TVP Wrocław.

W ramach IV Akademii Dziennikarskiej część programu realizowana była w studiach radiowych i telewizyjnych żywo obecnych na medialnej mapie Górnego Śląska i Małopolski, jak np. TV Silesia, TVP Opole, Radio Opole, RMF FM. Akademia podzielona była na dwie części:

- pierwsza – „Dziennikarskie ABC” – odbyła się głównie w gliwickiej siedzibie Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej, gdzie uczestniczki i uczestnicy Akademii wzięli udział w cyklu wykładów i warsztatów poświęconych tajnikom pracy dziennikarza, kreowaniu przekazu medialnego dotyczącego tematyki europejskiej oraz roli mediów w jednoczącej się Europie i międzykulturowym dialogu.
- druga część – „Dziennikarstwo w praktyce” – to praktyczna część Akademii, podczas której uczestniczki i uczestnicy odwiedzili największe redakcje na Górnym Śląsku oraz w Krakowie.

Cele zrealizowanego projektu były następujące: wprowadzenie do tematyki dziennikarstwa i wielokulturowości; prezentacja zasad funkcjonowania polskich redakcji radiowych, telewizyjnych i prasowych; prezentacja i omówienie zmian zachodzących w dziennikarstwie na szczeblu europejskim; wymiana doświadczeń pomiędzy młodymi adeptami dziennikarstwa z Polski i z Niemiec; zapoznanie uczestników z obrazem stosunków polsko-niemieckich w mediach, z obrazem Polski w mediach niemieckich i Niemiec w mediach polskich oraz wpływem mediów na kształtowanie stosunków polsko-niemieckich w kontekście europejskim; przedstawienie i omówienie sposobu przedstawienia relacji polsko-niemieckich oraz tematyki europejskiej w mediach; zapoznanie uczestników z rzeczywistością polityczno-społeczną, w której funkcjonują media polsko-niemieckie i media mniejszości narodowych; przedstawienie znaczenia i roli mediów w jednoczącej się Europie; umożliwienie uczestnikom stworzenia własnego materiału dziennikarskiego.

Współorganizatorzy: Fundacja Konrada Adenauera, Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej, Samorząd Miasta Gliwice. Patroni medialni: Nowiny Gliwickie, Wiadomosci24.pl, Radio Opole, Radio Plus, TVS Telewizja Silesia.

IV edycja projektu pt.: „Lekcje genderowe, czyli równouprawnienie płci w pigułce”

22-23 oraz 29-30 listopada, Wrocław

6-7 oraz 13-14 grudnia, Łódź

Projekt poświęcony był **popularyzacji tematyki równouprawnienia płci**, umocnieniu w świadomości społecznej pozycji kobiety jako pełnoprawnej obywatelki oraz obaleniu istniejących stereotypów; ponadto projekt miał za zadanie uwrażliwienie na kwestie związane ze stereotypami, dyskryminacją i przemocą związaną z płcią tych osób, które na co dzień zajmują się przekazywaniem wiedzy i umiejętności, a także kształtowaniem przekonań i postaw. Do udziału w projekcie zaprosiliśmy wszystkie osoby zainteresowane ww. problematyką, związane z szeroko rozumianą edukacją i pracujące w przedszkolu, szkole, jednostkach oświatowych doksztalających kadrę nauczycielską, a także osoby zajmujące się edukacją nieformalną i studiuje na kierunkach pedagogicznych czy wychowania wczesnoszkolnego. W ramach projektu uczestniczki/cy brały/li udział w **cyklu warsztatów poświęconych problematyce równości płci w rzeczywistości szkolnej oraz tematyce związanej z kształtowaniem płci społeczno-kulturowej**.

Zostały przygotowane i przeprowadzone następujące warsztaty:

1. **"Kobiecość i męskość wytworem kultury? Wprowadzenie do zagadnień związanych z gender"** – spotkanie zorientowane było wokół zagadnienia różnic pomiędzy płcią biologiczną (*ang. sex*) oraz płcią kulturowo-społeczną (*ang. gender*) i wynikających z nich konsekwencji. Celem warsztatu było uwrażliwienie nauczycielek i nauczycieli oraz osób zajmujących się edukacją nieformalną na kwestie dotyczące nierównego statusu kobiet i mężczyzn w społeczeństwie oraz upowszechnienie wiedzy na temat uprzedzeń i dyskryminacji ze względu na płeć. Szczególna uwaga została poświęcona analizie tych czynników, które działają w środowisku szkolnym i mają wpływ na kształtowanie się wzorców zachowań uczennic i uczniów. Spotkanie miało również na celu uświadomienie wpływu szkoły na kształtowanie się indywidualnych koncepcji ról płciowych poprzez analizę treści zawartych w podręcznikach szkolnych oraz analizę zachowań nauczycielek/-li. Na zakończenie zaprezentowałyśmy prezentację **podręcznika "Równa szkoła - edukacja wolna od dyskryminacji. Poradnik dla nauczycielek i nauczycieli"** - jego układu oraz wskazówek do pracy;
2. **„Stereotypy płciowe i ich konsekwencje w życiu społecznym. Dyskryminacja ze względu na płeć"** – warsztat poświęcony jest problematyce stereotypów płciowych oraz uprzedzeń i dyskryminacji, które w decydujący sposób wpływają na role społeczne kobiet i mężczyzn w różnych dziedzinach życia. W trakcie drugiego spotkania omówione będą także prawne gwarancje równości kobiet i mężczyzn oraz przejawy dyskryminacji ze względu na płeć występujące w życiu prywatnym i zawodowym.

Wrocławska edycja projektu "Lekcje genderowych" realizowana była we współpracy z Demokratyczną Unią Kobiet; projekt przeprowadzony w Łodzi zrealizowany został we współpracy ze Stowarzyszeniem Kobiety.lodz.pl – każdorazowo dzięki finansowemu wsparciu Fundacji im. Friedricha Eberta.

Działania promujące wydaną w grudniu 2007 roku publikację „Równa szkoła – edukacja wolna od dyskryminacji. Poradnik dla nauczycielek i nauczycieli”

Przygotowany przez DWPN poradnik "Równa szkoła" powstał w ścisłym związku z projektem **„Lekcje genderowe, czyli równouprawnienie płci w pigułce”** i zawiera zestaw informacji dotyczących problematyki płci kulturowo-społecznej oraz równouprawnienia kobiet i mężczyzn. Celem podręcznika jest zachęcenie nauczycielek/li do krytycznej refleksji nad sposobami pracy z młodzieżą. W związku z tym został on pomyślany jako kompendium wiedzy tj. zbiór informacji, porad, wskazówek i ćwiczeń dla nauczycielek i nauczycieli, które/rzy chciałyby/chcieliby wzbogacić zajęcia szkolne o problematykę równości płci oraz przeciwdziałania dyskryminacji, zarówno ze względu na płeć, jak i inne przesłanki – wiek, niepełnosprawność, orientację seksualną, pochodzenie narodowe/etniczne i inne. Wykorzystanie

poradnika może z jednej strony owocować przygotowaniem odrębnych lekcji, modułów, programów nauczania o równości, z drugiej strony zależy istnieje możliwość, by nauczycielki/le starali się wdrażać równe traktowanie dziewcząt i chłopców również podczas zajęć z innych przedmiotów, np. poprzez komentarze zawartych w podręcznikach informacji i ilustracji powielających stereotypy czy sprawiedliwe traktowanie obu płci podczas zajęć wychowania fizycznego.

Publikacja składa się z sześciu rozdziałów o charakterze w głównej mierze teoretycznym oraz trzech rozdziałów dotyczących metodologii prowadzenia ćwiczeń i zajęć z zakresu przeciwdziałania dyskryminacji. Uzupełnienie informacji stanowi zestawienie dobrych praktyk w zakresie projektów antydyskryminacyjnych, a także obszerna bibliografia i aneks prawny. Publikacja została przesłana do współpracujących z Domem instytucji, organizacji pozarządowych oraz jednostek edukacyjnych w całym kraju: Kuratoriów Oświaty, uczelni prowadzących kierunki pedagogiczne, Ośrodków Doskonalenia Nauczycieli. Bardzo ważną grupą odbiorców/czyń stanowią także organizacje pozarządowe realizujące projekty antydyskryminacyjne oraz osoby prowadzących edukację nieformalną. Po wyczerpaniu nakładu poradnik będzie dostępny w bibliotece Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej.

Autorki podręcznika:

- **dr Ewa Majewska** (filozofka, feministka, aktywistka, współredaktorka antologii tekstów z zakresu filozofii i krytyki społecznej, pracowniczka organizacji kobiecych, m.in. Fundacji Przeciw Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu "La Strada" i Fundacji „Ośka”);
- **Ewa Rutkowska** (ukończyła studia filozoficzne na Uniwersytecie Warszawskim i Szkołę Nauk Społecznych PAN; od 2003 roku trenerka samoobrony i asertywności dla kobiet i dziewcząt WenDo; W latach 2002-2006 prowadziła feministyczne i równościowe fakultety dla młodzieży gimnazjalnej i licealnej, a także kadry nauczycielskiej; ekspertka gender mainstreaming UNDP Polska i UNDP Macedonia; pracuje w Fundacji Feminoteka i Stowarzyszeniu OPTA).

Przy tworzeniu podręcznika współpracowały:

- **Anna Wołosik** (nauczycielka, feministka, aktywistka społeczna; autorka programów nauczania historii w szkole podstawowej i gimnazjum oraz serii podręczników zatytułowanych "Opowiem Ci ciekawą historię"; w latach 2004-2005 działała w Radzie Konsultacyjno-Programowej przy Pełnomocniku Rządu do spraw Równego Statutu Kobiet i Mężczyzn; założyła i prowadzi Stowarzyszenie „W stronę dziewcząt”);
- **Małgorzata Jonczy-Adamska** (psycholożka, pedagożka, trenerka; prowadzi szkolenia z zakresu miękkich umiejętności społecznych oraz warsztaty równościowe i genderowe; jest członkinią sieci trenerek/ów gender mainstreaming; założycielka portalu „Śląska Strefa Gender”).

Obszar II

Kampania informacyjno-edukacyjna: Członkostwo Polski w Unii Europejskiej ważnym elementem dobrosąsiedzkich i przyjaznych stosunków między Polską a Niemcami

Debata z cyklu „Quo vadis, Europo?”

Debata "Quo vadis, Europo?" w ciągu ostatnich trzech lat stały się **dobrą tradycją** Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej. Są to cykliczne spotkania z osobistościami polskiego i niemieckiego, a także europejskiego świata nauki, mediów i polityki (eurodeputowani, politycy, dziennikarze, wykładowcy, działacze organizacji pozarządowych) poświęcone przyszłości Unii Europejskiej. Każda debata to możliwość podjęcia tematów dotyczących najbardziej aktualnych zagadnień i wyzwań politycznych,

społecznych i gospodarczych, a w tym przede wszystkim spraw dotyczących miejsca i roli Polski oraz Niemiec w UE oraz stosunków polsko-niemieckich w ramach członkostwa w Unii Europejskiej.

Tegoroczne debaty:

1. pierwsza debata odbyła się 30 maja w Miejskim Ośrodku Kultury „Centrum” w Zawierciu i organizowana była we współpracy z Konsulatem Generalnym Niemiec we Wrocławiu; tematem przewodnim było pytanie czy **„Aktywność młodzieży na forum publicznym i społecznym jest kluczem do sukcesu na europejskim rynku pracy?”**. W debacie udział wzięli: **Małgorzata Handzlik**, Poseł do Parlamentu Europejskiego, **Ewa Pytasz**, Dyrektor, Ośrodka Kształcenia Samorządu Terytorialnego im. Waleriana Pańki, Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej, Katowice; **Joanna Stokłosa**, Doradca EURES, Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach; **Jakub Jankowski**, twórca, zwycięzca plebiscytu „Nieprzeciętny 2007”, przewodniczący Młodzieżowej Rady Miasta w Bytomiu, dziennikarz przeglądu Merituum; **Łukasz Konarski**, Stowarzyszenie Młodzi Demokraci (moderacja);
2. druga debata pn. **„Polska i Niemcy w obliczu nowych wyzwań stojących przed Unią Europejską”** przygotowana została przez DWPN oraz Fundację Konrada Adenauera w Polsce i przeprowadzona 6 listopada w Opolu. Gościem debaty był **Hartmut Koschyk**, Deputowany do Bundestagu, Sekretarz Parlamentarny Grupy Krajowej CSU w Niemieckim Bundestagu, członek Rady Fundacji ds. Rozliczenia Dyktatury SED, Rady przy Pełnomocniku Federalnym d/s dokumentów Służby Bezpieczeństwa byłej NRD oraz Kuratorium „Fundacji Archiwum Partii i Organizacji Masowych NRD”, od 1990 roku członek Polsko-Niemieckiej Grupy Parlamentarnej w Bundestagu. Spotkanie moderował **dr Rudolf Urban**, kierownik redakcji radiowej „Schlesien Aktuell” (Pro Futura sp. z o.o.). Podczas debaty poruszono aktualne tematy związane z Unią Europejską, rolą Polski i Niemiec w Europie oraz stosunkami polsko-niemieckimi na arenie europejskiej; czołowe miejsce zajęło rozważenie bieżących problemów i wyzwań, jakie stoją przed polskimi i niemieckimi rządami i obywatelami w kontekście procesów, zmian i wydarzeń zachodzących w Unii Europejskiej i na świecie oraz rzeczywistymi i potencjalnymi obszarami polsko-niemieckiej współpracy w zakresie kształtowania przyszłości Europy. Nie bez znaczenia podczas dyskusji podniesiono kwestie aktualnej sytuacji na rynkach finansowych i jej wpływ na jedność Europy. Rozmawiano także o dopiero co zakończonym Szczycie UE i jego przesłankach na najbliższą przyszłość.

Patronat medialny nad drugą debatą objęło: Radio Opole i Nowa Trybuna Opolska.

III Gliwickie Forum Europejskie **„Młodzi obywatele wobec wyzwań wielokulturowej Europy.** **Spotkania plenerowo-warsztatowe: tolerancja, edukacja, aktywizacja”**

III Gliwickie Forum Europejskie odbywające się 14 czerwca 2008 roku w Gliwicach skierowane było do młodzieży, nauczycielek i nauczycieli oraz przedstawicieli i przedstawicieli organizacji pozarządowych z województwa śląskiego i opolskiego, na co dzień zajmujących się pracą z młodzieżą i jej edukacją na rzecz aktywnego obywatelstwa oraz kształtowaniem i promocją postaw tolerancji, szacunku i otwartości wobec innych. Przebieg III Forum – w porównaniu z poprzednimi latami – był zmieniony. Na program Forum złożyły się **warsztaty**, które prowadzone były równolegle w budynku i na terenie Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej w Gliwicach. Po zajęciach uczestniczki i uczestnicy projektu zobaczyli występ przygotowany w ramach warsztatu teatralnego „Przejawy NIEtolerancji na co dzień”.

Zaproponowany program i tematyka warsztatów cieszyły się dużym zainteresowaniem zarówno młodzieży, jak również nauczycielek i nauczycieli.

Młodzież wzięła udział w następujących warsztatach:

- TAK dla tolerancji, NIE dla dyskryminacji. Co mogę jako liderka/lider zrobić w mojej szkole, moim mieście?
- Edukacja międzykulturowa – wychowanie dla tolerancji;
- Warsztat dziennikarski: jak pisać by nie dyskryminować?
- Warsztat teatralny: Przejawy NIEtolerancji na co dzień.

Tematyka warsztatów dla osób na co dzień pracujących z młodzieżą kształtowała się następująco:

- Edukacja obywatelska: aktywny uczeń – aktywny obywatel;
- Jak skutecznie włączyć młodzież w działania na rzecz społeczeństwa lokalnego? Zasady współpracy z młodzieżą w ramach wolontariatu;
- Edukacja dla tolerancji – jakimi metodami pracować w grupie zróżnicowanej ze względu na płeć, wiek, niepełnosprawność (i/lub kulturowo, religijnie, etnicznie).

Obchody Dnia Europy 9 maja br. w Gliwicach

Już po raz dziewiąty 9 maja Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej, Samorząd Miasta Gliwice, Powiat Gliwicki oraz Forum Szkolnych Klubów Europejskich zorganizowali wielką fetę europejską. W ramach imprezy odbywającej się w godzinach 16.30 – 21.30, adresowanej przede wszystkim do młodzieży naszego regionu, przewidziano wiele atrakcji: pokaz sprawności i umiejętności grupy operacyjno-interwencyjnej Komendy Regionalnej Straży Ochrony Kolei, europejską Paradę Wielokulturowości, pokazy żonglerskie, warsztaty z kuglarstwa, występy młodzieży miast partnerskich miasta Gliwice i powiatu gliwickiego a także gry, zabawy i konkursy z cennymi nagrodami. Wieczór uświetnił występ gwiazd: **Golden Life i Tomka Makowieckiego** z zespołem oraz pokaz sztucznych ogni przy dźwiękach **"Ody do radości"**.

Obszar III

Popularyzowanie wielokulturowego dziedzictwa Górnego Śląska w myśl motto „Bez znajomości historii regionu nie można odpowiedzialnie kształtować jego przyszłości i wzmacniać wzajemnej akceptacji i integracji różnych grup społecznych oraz identyfikacji mieszkańców z ich regionem”

Historia lokalna na przykładzie wybranych powiatów, miast i gmin

Projekt Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej ma przeciwdziałać myśleniu w kategoriach wrogości, które odcisnęło się głębokim piętnem w świadomości ludzi. Społeczeństwu polskiemu, a w szczególności społecznościom zamieszkującym dawne tereny niemieckie, prezentowany jest krytyczny i kompleksowy obraz przeszłości, uwzględniający przede wszystkim kulturową różnorodność Śląska. Realizacja projektu w roku 2008 koncentrowała się przede wszystkim na Województwie Opolskim.

W roku 2008 projekt realizowany był we Wrocławiu, Grodkowie, Leśnicy, Niemodlinie oraz w powiecie oleskim. W ramach projektu odbyło się 15 spotkań, w tym 14 wykładów oraz 1 konkurs.

Głównym elementem projektu był cykl wykładów, podczas których uczestnicy najczęściej brali udział w żywych dyskusjach. Szczególnie interesujące były spotkania na temat dziedzictwa kulturowego poszczególnych miejscowości oraz stosunków narodowościowych na Opolszczyźnie. W ramach

projektu mieszkańcy nierzadko po raz pierwszy mieli szansę wypowiedzieć się na temat wydarzeń, których sami byli uczestnikami lub też znali je z przekazów rodzinnych.

Przykładowe tematy spotkań w 2008 roku: „Wybitni Wrocławianie z niemieckiej i polskiej historii miasta”, „Dzieje rzemiosła leśnickiego w świetle zachowanych dokumentów archiwalnych”, „Majątki ziemskie wokół Niemodlina i ich właściciele”, „Wokół historii powiatu”, „Plastyka obrzędowa w zwyczajach i tradycjach ludowych – dawniej i dziś”; w ramach tego spotkania odbył się również wspomniany wyżej konkurs.

Znaczący wpływ na owocną współpracę ma bezpośredni kontakt z organizacjami mniejszości niemieckiej oraz przedstawicielami samorządu terytorialnego. Na pomyślny przebieg projektu wpływa również w dużym stopniu współpraca koordynatora Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej z lokalnymi koordynatorami oraz Radą Programową.

Mimo tego, iż projekt „Historia lokalna(...)” realizowany jest już od wielu lat, zaangażowanie lokalnych społeczności pokazuje po raz kolejny, jak bardzo potrzebna jest współcześnie znajomość historii regionu oraz ludzi z nim związanych.

Zainteresowanie projektem jest nadal ogromne, zarówno ze strony miejscowości, w których projekt był już realizowany, jak również ze strony nowych gmin. W związku z tym projekt będzie realizowany również w roku 2009.

Cykl prezentacji wystawy „Na granicy. Rzecz o czasach, ludziach, miejscach“

3 września, Opole – Urząd Marszałkowski

29 września, Kamień Śląski – Zespół Turystyczno-Wypoczynkowo-Rehabilitacyjny „Sebastianum Silesiacum”

16 października, Katowice – Archiwum Państwowe

Zapraszając do oglądania wystawy zaproponowaliśmy dzisiejszym mieszkańcom regionu *podróż w czasie*; odwiedzający wystawę mogli przenieść się w lata 20. i 30. ubiegłego wieku, po to, by wyobrazić sobie, co podział regionu oznaczał dla Górnoszlązaków Anno Domini 1922. Uczestnicy mieli okazję pogłębić swoją wiedzę na temat wielonarodowej i wielokulturowej przeszłości Górnego Śląska; która ma ogromne znaczenie dla współczesnego obrazu postrzegania regionu oraz jego aktualnych możliwości. Prezentacje wystawy zarówno przybliżają mieszkańcom regionu, jak i popularyzują wśród nich temat historycznej granicy, jaka dzieliła Śląsk w latach 1922-1939. Tematyka prezentowana w ramach projektu wzbudziła ogromne zainteresowanie mieszkańców województwa śląskiego i opolskiego; nie mniejsze zainteresowanie zarejestrowaliśmy ze strony mediów lokalnych i regionalnych: świadczyły o tym liczne i obszerne relacje na łamach prasy oraz na antenach radiowych. Bardzo ważna była obecność grup szkolnych. Młodzi ludzie, jak i inni zgromadzeni goście, mieli szansę dowiedzieć się o tym rozdziale górnośląskiej historii, który w wyjątkowy sposób wpłynął na losy setek tysięcy ówczesnych mieszkańców regionu. Zaprezentowana wystawa stanowi, szczególnie w kontekście nauczania o historii regionu, alternatywą propozycję dla nauczycieli, którzy mogą posiłkować się ciekawą bazą w nauczaniu o historii regionu, Polski, a także o przeszłości, teraźniejszości i przyszłości stosunków polsko-niemieckich. W wystawie bowiem zwracamy szczególną uwagę nie tylko na dramatyzm historycznego podziału Górnego Śląska w XX w., lecz także pokazujemy, że mimo wielu burzliwych wydarzeń na Górnym Śląsku możliwe było pokojowe współistnienie Polaków i Niemców.

Otwarcu wystawy w Opolu towarzyszyła rozmowa z jej autorami oraz projekcja **filmu** Ewy Misiewicz **pt. „Dom na granicy”**. W Kamieniu Śląskim premierowo pokazany został film, jaki powstał dzięki wsparciu Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej **pt. „Górny Śląsk. Podróż granicą”**, czemu towarzyszyło

spotkanie z reżyserką – **Teresą Kudybą** oraz autorem wystawy i filmowym przewodnikiem – Dawidem Smolorzem. Ponownie film został pokazany przy okazji prezentacji wystawy w Archiwum Państwowym w Katowicach, gdzie stał się on punktem wyjścia do dyskusji panelowej: przedstawiciele różnych środowisk – pracownicy naukowcy, dziennikarze, autorzy wystawy w interesujący sposób przybliżali (z różnych perspektyw) uczestnikom zagadnienie granicy.

Każdorazowo w otwarciu wystawy brały udział dziesiątki gości zainteresowanych tematyką graniczną; wśród uczestników mieliśmy zaszczyt gości przedstawicieli władz miast i województw, naukowców związanych z Uniwersytetem Śląskim i Uniwersytetem Opolskim, pracowników Instytutu Śląskiego i Archiwum Państwowego, pracowników Instytutu Pamięci Narodowej oraz ośrodków metodycznych. Współorganizator projektu: Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej

„NA GRANICZNYM SZLAKU” – II edycja projektu wycieczek szlakiem historycznej, polsko-niemieckiej granicy na Górnym Śląsku

Trzy majowe wycieczki szlakiem historycznej, polsko-niemieckiej granicy na Górnym Śląsku, zrealizowane przy wsparciu Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej, był już drugim cyklem wycieczek przygotowanym w kontekście wystawy pt. *Na granicy. Rzecz o czasach, ludziach, miejscach*. Oba cykle cieszyły się znakomitym powodzeniem – zarówno wśród nauczycieli, którzy do udziału w wycieczkach zgłaszali grupy szkolne (upatrując w wyjazdach możliwości odbycia niepowtarzalnej lekcji historii), jak i wśród osób prywatnych, które bardzo licznie dopytywały o możliwość wybrania się w podróż śladami międzywojennej granicy.

Podróż szlakiem granicy rozpoczynała się w ówczesnym Gleiwitz. Każdy z uczestników wycieczki otrzymywał mapkę wycieczki z zaznaczoną trasą przejazdu oraz ulotkę, wzorowaną na karcie cyrkulacyjnej (Verkehrskarte) – karta ta stanowiła swoisty „paszport” uprawniający do przekraczania nieistniejącej już granicy. Pierwszy przystanek na granicznym szlaku miał miejsce tuż za Gliwicami – w Przyszowicach; autokar z uczestnikami wycieczki zatrzymywał się przy dawnym, polskim domu celnym i uczestnicy przeżywali zainscenizowaną kontrolę celną; celnik podbijał także dokumenty specjalną pieczęcią okolicznościową. W czasie wycieczki przewodnik przybliżał uczestnikom nie tylko historyczne fakty, ale też anegdoty zasłyszane od ludzi mieszkających na dawnym pograniczu, zebrane podczas przygotowywania wystawy.

Trasa przejazdu prowadziła przez Gliwice, Zabrze, Zaborze, Biskupice, czyli ówczesne przygraniczne miejscowości dawniej należące do niemieckiej części Górnego Śląska – oraz przez Przyszowice, Kończyce, Rudę, Rudzką Kuźnicę, czyli dawniej polskie części regionu. W ciągu blisko trzygodzinnej podróży uczestnicy projektu przekroczyli aż dziesięć razy granicę, która dzieliła w latach 1922-1939 Górny Śląsk. Tak przygotowane wycieczki stanowiły niezwykle atrakcyjną lekcję historii, ale dla wielu była to też próba zmierzenia się z wielokulturową tożsamością regionu. Uczestnicy bardzo chwalili pomysł i sposób przeprowadzenia projektu. Udało się więc pokazać, że historia polsko-niemieckiego dawnego pogranicza może być pasjonująca.

Produkcja i prezentacje filmu dokumentalnego „Górny Śląsk. Podróż granicą”

Jesienią 2008r. DWPN sfinalizował produkcję filmu dokumentalnego „Górny Śląsk. Podróż granicą”, który powstał jako komponent wystawy „Na granicy. Rzecz o czasach, ludziach, miejscach” oraz

wycieczek krajoznawczych szlakiem historycznej, polsko-niemieckiej granicy, jaka podzieliła Górny Śląsk w latach 20. i 30. ubiegłego wieku. Film powstał dzięki wsparciu Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej, zaś jego realizacji podjęła się Teresa Kudyba (tresFILM). Premierowe projekcje filmu odbyły się we wrześniu i październiku w Kamieniu Śląskim oraz w Katowicach, towarzysząc prezentacjom ww. wystawy. Film stanowi *multimedialną podróż retro* wzdłuż historycznej granicy: aby uatrakcyjnić film, udało nam się pozyskać do zdjęć replikę samochodu z lat 30. (Mercedes-Benz), którym filmowy przewodnik przemiesza się przez górnośląskie (dawniej nadgraniczne) miasta.

Prezentacje filmu połączone były ze spotkaniem z autorami wystawy i filmu oraz świadkami, którzy doświadczyli tego specyficznego czasu historycznego, kiedy istniała granica, przez 17 lat dzieląca region na polski Górny Śląsk oraz niemieckie *Oberschlesien*.

Warsztaty teatralne dla młodzieży w oparciu o spektakl „Cholonek wg powieści Janoscha (Horsta Eckerta)

Do udziału w projekcie przeprowadzonym 8 grudnia w Teatrze Korez w Katowicach zaprosiliśmy ponad 80 uczniów szkół średnich z Katowic i Gliwic. Wzięli oni udział w specjalnym (zamkniętym) pokazie spektaklu „Cholonek”, następnie zaś mieli możliwość spotkania się z **Mirosławem Neinertem** (dyrektor Teatru KOREZ, autor adaptacji powieści Janoscha na język teatru, odtwórca roli Świętka), **Robertem Talarczykiem** (dyrektor Teatru Polskiego w Bielsku Białej, współautor adaptacji „Cholonka”, odtwórca roli Stanika Cholonka), **Grażyną Bułką** (odtwórczyni roli Świętkowej), **Izabelą Malik** (grającą Teklę) oraz **Barbarą Lubos-Święs** („cholonkowa Michcia”).

Prócz niepowtarzalnej okazji porozmawiania z aktorami grającymi w tym kultowym spektaklu, uczniom zaproponowano szeroki komentarz historyczny, który pozwolił im głębiej wniknąć w aspekty historyczne obecne w sztuce, jak i lepiej zrozumieć czynniki kulturowe, które wpłynęły i wpływają na konstrukcję górnośląskiej tożsamości. Autorzy adaptacji w interesujący sposób przywołali historię pracy nad tekstem i samym spektaklem, jak również omówili poszczególne wątki pojawiające się w przedstawieniu wyjątkowo istotne dla problematyki złożonej tożsamości mieszkańców regionu Górnego Śląska, które pojawiają się w teatralnej adaptacji tej wyjątkowej powieści. Spotkanie przerodziło się także w dość swobodną rozmowę między prowadzącymi a uczestnikami, podczas której wymieniali swoje doświadczenia dotyczące poczucia przynależności do wspólnoty Ślązaków, stosunku do gwary i wielokulturowej spuścizny historyczno-kulturowej. Wyjątkowości rozmowie nadawał także fakt, iż każda ze stron reprezentowała już nieco inną perspektywę i spojrzenie na zagadnienia poruszane w spektaklu – z uwagi na swoje zakorzenienie w historii regionu, ale i różnicę wieku.

O wyjątkowości projektu świadczyć mogą informacje zwrotne, jakie napływały do nas ze szkół, które wzięły udział w spektaklu i warsztatach, w których czytaliśmy o entuzjastycznych reakcjach młodzieży i zadowoleniu, jakiego dostarczył im udział w spektaklu i same warsztaty. Zgodnie z zakładanymi celami projektu spektakl i przygotowane warsztaty były świetną formą edukacji poprzez sztukę, która zakłada wykorzystanie wytworów sztuki nie tylko jako przedmiotów poznania, ale także jako środków służących do poszerzania wiedzy, kształtowania umiejętności oraz twórczej, interkulturowej postawy. Takie działania dają młodym ludziom szansę na pewien całościowy ogląd otaczającej ich rzeczywistości (z różnych punktów widzenia – historycznego, teatralnego, literackiego), kształtując w nich chęć kreatywnego uczestniczenia w dalszych etapach edukacji regionalnej.

Współorganizatorzy: Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej, Teatr Korez, Katowice

Przygotowanie i premiera spektaklu „Pierwsza polka” wg. Horsta Bienka

www.horstbienek.pl

16 października o godz. 18.00 w surowej scenerii gliwickich Ruin Teatru Miejskiego w Gliwicach został zaprezentowany spektakl „Pierwsza polka” w reżyserii Dariusza Jezierskiego; sztuka powstała na kanwie znanej powieści gliwickiego pisarza – Horsta Bienka. Jako inicjatorzy licznych działań naukowych, kulturalnych, literackich i wydawniczych służących popularyzacji postaci i twórczości Horsta Bienka, postanowiliśmy stworzyć mieszkańcom Gliwic także możliwość zetknięcia się poprzez teatr z fascynującym, choć niełatwym rozdziałem historii miasta i jego mieszkańców. Przygotowania do realizacji spektaklu rozpoczęły się **warsztatami teatralnymi dla młodzieży** z Gliwic i Górnego Śląska, w ramach których młodzi ludzie mieli szansę pracować nad takimi aspektami występów scenicznych jak praca głosem, umiejętność ekspresji pozawerbalnej, pokonywanie tremy, improwizacja, etc. Prowadzenia warsztatów podjęli się **Alina Chechelska-Płoskonka**, aktorka Teatru Śląskiego, wykładowczyni Studium Aktorskiego przy Teatrze Śląskim oraz **Dariusz Jezierski** (dyrektor studia teatralnego *Pro Forma*, dziennikarz, pedagog, organizator festiwali teatralnych). Spośród uczestników warsztatów została wyłoniona grupa osób, które zaangażowały się w powstawanie spektaklu. Dla nich „Pierwsza polka” stała się pierwszym doświadczeniem scenicznym.

Piecza nad artystyczną wizją oraz reżyseria spektaklu powierzone zostały **Dariuszowi Jezierskiemu**, zaś w obsadzie spektaklu znaleźli się uczniowie szkół ponadgimnazjalnych i studenci górnośląskich uczelni – aktorzy Studia Teatralnego *Pro Forma* oraz *Teatru Nowej Sztuki*. Do współpracy zaproszeni zostali także gliwicy plastycy – **Iwona Kowalska** oraz **Andrzej Głowala**, którzy odpowiadali za realizację scenografii. Spektakl spotkał się z bardzo dużym zainteresowaniem ze strony mieszkańców Gliwic i regionu.; przygotowana na ponad 300 miejsc widownia Ruin zapełniła się po brzegi a zapytaniom o możliwość uczestnictwa w spektaklu nie było końca. Jesteśmy przekonani, że młodym aktorom udało się i sportretować ludzi tej polsko-niemiecko-żydowskiej aglomeracji z okresu międzywojnia oraz oddać atmosferę burzliwych wydarzeniach początku II wojny światowej, będących początkiem końca dawnego Gleiwitz.

Spotkania z cyklu „GÓRNY ŚLĄSK – ŚWIAT NAJMNIEJSZY”

Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej, kontynuując współpracę z Teatrem Rozrywki w Chorzowie, przygotował dla swoich odbiorców kolejny cykl imprez kulturalnych, który stanowił forum dyskusji o historii, polityce i kulturze regionu. Gośćmi spotkań byli eksperci w dziedzinie zagadnień Górnego Śląska, historycy, pisarze i ludzie filmu oraz teatru. W centrum dyskusji znalazły się historia, polityka i kultura w kontekście regionalnego krajobrazu kulturowego.

Pierwsze z dwóch tegorocznych spotkań odbyło się 26 maja na dużej scenie Teatru Rozrywki w Chorzowie i poświęcone zostało Edycie Stein: kobiecie niezwyklej, filozofce, niemieckiej karmelitanke żydowskiego pochodzenia, patronce Europy, patronce pojednania. W ramach spotkania zaprezentowany został **film dokumentalny „Kto szuka prawdy...”** (scenariusz, realizacja: **Ewa Fagas-Mielech, Piotr Mielech**; współproducent: **Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej, Samorząd Miasta Gliwice**). Obraz ten powstał w ramach projektu "Multimedialne Archiwum Filozofii"; przewodnim tematem filmu jest intelektualna droga dr Edyty Stein, jaką przeszła od lat młodości aż do tragicznej śmierci podczas II wojny światowej. Obraz pełen jest kadrów z miejsc, w których mieszkała i z których czerpała w ciągu całego swojego życia. W filmie, w roli znawców biografii i filozofii tej wybitnej kobiety, wystąpili: karmelitanka **s. Immakulata Adamska** (pierwszy i jedyny raz przed kamerami), **prof. dr hab.**

Anna Grzegorzczak z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz **ks. prof. Witold Broniewski** ze Stuttgartu. Po projekcji **Krzysztof Karwat** zaprosił uczestników do rozmowy z **Sylwinem Bechcickim** (prezesem Towarzystwa im. Edyty Stein w Lublińcu). W drugiej części programu znakomita aktorka **Barbara Lubos-Święs** zaprezentowała monodram Anety i Elżbiety Więcek pt.: „**Kamień. Rzecz o Edycie Stein**”, będący biograficzną opowieścią o duchowej drodze człowieka, poznawaniu siebie, przekraczaniu siebie, umieraniu i życiu.

Drugie z tegorocznych spotkań cyklu „Górny Śląsk – świat najmniejszy” zatytułowane zostało „**Senator. Rzecz o Eduardzie Pancie i jego czasach**” i odbyło się 1 grudnia 2008 roku. „Senator” to jedna z ostatnich sztuk napisanych przez nieżyjącego już od paru lat zabrzańskiego dramaturga Stanisława Bieniasza. Obszerne fragmenty tego dramatu zostały zinterpretowane przez grupę katowickich aktorów: Jerzego Kuczerę, Annę Kadulską, Jana Bógdoła, Antoniego Gryzika, Ewę Kurtynię i Andrzeja Warcabę. Ukazane zostały ostatnie lata życia przedwojennego senatora RP, posła do Sejmu Śląskiego. Pant był chrześcijańskim demokratą, przez pewien czas liderem mniejszości niemieckiej, politykiem lojalnym wobec Rzeczypospolitej, zdecydowanym oponentem Hitlera.

W ramach spotkania odbyła także **dyskusja panelowa** organizowana we współpracy z Fundacją Konrada Adenauera w Polsce. Gośćmi **Krzysztofa Karwata** byli znani śląscy historycy: prof. **Ryszard Kaczmarek** z Uniwersytetu Śląskiego, dr **Piotr Greiner**, dyrektor Archiwum Państwowego w Katowicach oraz **Sebastian Rosenbaum** z Instytutu Pamięci Narodowej w Katowicach. W spotkaniu udział wzięła także dr **Pia Nordblom** z Uniwersytetu w Moguncji, która wygłosiła referat poświęcony działalności i życiu Eduarda Panta. Po dyskusji w foyer otwarta została wystawa poświęcona Pantowi i jego czasom pt.: „**Eduard Pant – zwycięzca po latach. Opowieść o polityku i człowieku polsko-niemieckiego pogranicza**”.

Koncert „LABORATORIUM meets FARFARELLO”

Koncert, jaki miał miejsce w surowej, industrialnej przestrzeni starej gliwickiej Fabryki Drutu stanowił wyśmienity dowód na to, że muzyka nie zna granic i tworzy swój własny język - język uczuć i emocji, zrozumiały dla wszystkich! Majowe Gliwice rozbrzmiały wybuchową mieszanką jazzu, rocka, folku i klasyki w wykonaniu polsko-niemieckich znakomitych muzyków. Dopisała pogoda, dopisała publiczność, a muzycy *Laboratorium* oraz niemieckiej formacji *Farfarello* zadbali o wyjątkową atmosferę i wrażenia muzyczne na najwyższym poziomie artystycznym. Polsko-niemiecka publiczność żywo reagowała na popisy solowe muzyków, nie zabrakło także bisów.

Farfarello to niezwykle ciekawa, niemiecka formacja wierna misji łączenia folku, jazzu, muzyki klasycznej i rocka. Czternaście albumów, ponad tysiąc koncertów i zupełnie niezwykła grupa fanów to tylko nieliczne dowody ich popularności. W muzyce Farfarello usłyszymy m.in. wpływy folkloru wschodnio-europejskiego w najlepszym, wirtuozerskim wykonaniu. To niebywale żywiołowa mieszanka doprawiona niezwykle dużą dozą emocji. Ich muzyka stanowi gejzer energii i wspaniałej atmosfery, przez co często wywołuje skojarzenia z pełnym brzmieniem muzyki orkiestrowej. Farfarello zaprasza do udziału w swoim projekcie wielu wspaniałych muzyków, wzbogacając brzmienie zespołu i dając miejsce na ciekawe eksperymenty. Tym razem w podróży po Polsce towarzyszył im m.in. **Nippy Noya**, indonezyjski mistrz instrumentów perkusyjnych, od lat związanym z polską formacją The Globetrotters. Ze swym aktualnym albumem "Live in Deutschland" (wydanym wraz z płytą dvd) oraz w wyśmienitym składzie Farfarello odbył w maju 2008 (od 10.05-17.05) koncertową trasę po Polsce. W podróży do kraju sąsiada zespołowi towarzyszyła 50-osobowa grupa najwierniejszych fanów. Tournée poza

Gliwicami, objęło Wrocław, Kraków i Szczawnicę. Farfarello wystąpił w składzie: **Mani Neuman** (skrzypce), **Ulli Brand** (gitary akustyczne), **Urs Fuchs** (bas), **Stefan Wiesbrock** (gitary), **Nippy Noya** (instrumenty perkusyjne).

Laboratorium – legenda polskiego jazz-rocka która powróciła na scenę po sukcesie wydanego w 2006r. dziesięciopłytkowego box-u pt.: „Laboratorium Anthology. 1971-1988. Nagrania wszystkie”. Laboratorium – grupa, która w połowie lat 70. była u szczytu swojej sławy, a według opinii niektórych stanowiła najpopularniejszy zespół jazz-rockowy w Europie koncertuje w składzie: **Janusz Grzywacz** – inst. klawiszowe, leader, **Marek Stryszowski** – saksofony, vocal, **Krzysztof Ścierański** – gitara basowa, **Grzegorz Grzyb** – perkusja, **Marek Raduli** – gitara, ciesząc się wielkim zainteresowaniem publiczności i entuzjastycznymi recenzjami w mediach. O początkach kariery Laboratorium można mówić od 1972 roku, kiedy to na festiwalu *Jazz nad Odrą* zdobyli drugie miejsce za *Jazz Carriers*, by w rok później tryumfować wspólnie z Kwartetem Henryka Ślaboszowskiego. Te sukcesy otworzyły krakowskiemu muzykom drogę nie tylko do nagrania pierwszej płyty, ale i dały wstęp na krajowe estrady, a poprzez PAGART na Europę i świat. Po pierwszym koncercie zagranicznym w 1974 r. w ramach festiwalu *Jazzwerkstatt Peitz*, gdzie za drugą gwiazdę festiwalową uznano wówczas Laboratorium, przyszły już częste wyjazdy na festiwale i trasy koncertowe po całej Europie – od San Sebastian, poprzez Zurych, aż po Bombaj, gdzie wystąpili obok Czesława Niemena na *Jazz Yatra '78*.

**Spotkanie w ramach cyklu „Aneks kulturalny”
pt.: "Górny Śląsk widziany z zewnątrz. Rola dziedzictwa kulturowego
w kreowaniu tożsamości regionalnej"**

Tegoroczne spotkanie, jakie odbyło się w ramach cyklu „Aneks Kulturalny” 16 grudnia br. w Nauczycielskim Kolegium Języków Obcych w Opolu, miało – zgodnie już z kilkuletnią tradycją – charakter polsko-niemieckiego dialogu. Tematyka górnośląska pojawiła się jako motyw przewodni spotkania – tym razem na Górny Śląsk oraz kwestię roli dziedzictwa kulturowego w procesie kreowania tożsamości regionalnej i rozwoju regionu spojrzeliśmy oczami **dr Wolfganga Bittnera**, urodzonego w Gliwicach niemieckiego pisarza i publicysty, z którym rozmowę poprowadził **prof. dr hab. Norbert Honsza**, historyk literatury niemieckiej, zasłużony multiplikator w procesie polsko-niemieckiego pojednania.

Wolfgang Bittner należy do grona autorów, którzy przyczynili się do nawiązania polsko-niemieckiej dyskusji zarówno o literaturze w ogóle, jak i o tej jej części, która podąża tropem fenomenu kulturowego Górnego Śląska oraz związanych z tym regionem zjawisk społecznych i kulturowych. Górny Śląsk to region pogranicza kultur, języków, różnych postaw, wyborów i tożsamości. Dr Bittner – oprócz pozycji popularnonaukowych, powieści oraz tomików wierszy – ma w swoim bogatym dorobku literackim książki dotyczące nierzadko trudnej, polsko-niemieckiej historii: „Gliwice zwano kiedyś Gleiwitz”. „Historia niemiecko-polska”, „Granice przekroczyć. Wiersze i esej z podróży”, „Ziemia niczyja”. Ustępy z wyżej wspomnianych dwóch pierwszych książek zostały odczytane przez autora podczas spotkania, które zakończyło się **moderowaną** przez prof. Honszę **rozmową** z dr Bittnerem dotyczącą m.in. bogatych, polsko-niemieckich doświadczeń autora, życia zawodowego, literatury i polityki.

Prezentacja wystawy „Górnoślązacy w polskiej i niemieckiej reprezentacji narodowej w piłce nożnej...” połączona z warsztatami dla młodzieży pt.: „Piłka nożna na Górnym Śląsku – fenomen łączący Polaków i Niemców? O roli sportu i polityki na Górnym Śląsku – wczoraj, dziś i jutro”

Prezentacja wystawy „Górnoślązacy w polskiej i niemieckiej reprezentacji narodowej w piłce nożnej (...)” w Kobiórze, była drugą w tym roku, jaka odbyła się po powrocie wystawy z Niemiec (wcześniej, przez kilka dni, prezentowana była podczas *Jarmarku Dominikańskiego* w Gdańsku). Instytucja partnerska prezentacji w Kobiórze – Stowarzyszenie *LKS Leśnik Kobiór* – zgłosiła się do nas z pytaniem o możliwość zaprezentowania wystawy jeszcze wiosną 2008 roku, kiedy wystawa była prezentowana w Ratingen-Hösel w Niemczech. *LKS Leśnik-Kobiór* to lokalny klub piłkarski, który w tym roku obchodził 60-lecie swojego istnienia, tak więc prezentacja wystawy w Kobiórze była także związana z harmonogramem obchodów jubileuszu klubu. Zgodnie z ideą projektu chcieliśmy dotrzeć przede wszystkim do młodych odbiorców, dlatego też szczególnie mocno zachęcano do oglądania wystawy młodzież uczestniczącą w zajęciach organizowanych przez Gminny Dom Kultury; wystawa, we współpracy z przedstawicielami Klubu, uzupełniono została o autentyczne piłkarskie rekwizyty: bramkarskie siatki, piłki, etc.

Prezentacja wystawy została połączona z projekcją filmu dokumentalnego pt. ***Alfabet Gerarda Cieślaka*** (reż. Michał Smolorz). Otwarcie wystawy zgromadziło wielu zainteresowanych tematyką sportu na Górnym Śląsku – zarówno ludzi młodych, jak i dorosłych (w tym piłkarzy i piłkarskich działaczy klubowych województwa śląskiego). **Warsztaty** zorganizowane w kontekście tematyki wystawy poświęcone zostały szczególnemu fenomenowi piłki nożnej na Górnym Śląsku, jako czynnikowi łączącemu Polaków i Niemców i przerodziły się w żywą i niezwykle ciekawą dyskusję między moderatorem i zaproszonymi gośćmi a uczestnikami. Moderatorem spotkania był Marcin Wiatr – jeden z pomysłodawców i twórców wystawy, który jest ekspertem w temacie stosunków polsko-niemieckich i wielokulturowości Górnego Śląska. Punktem wyjścia dla rozmowy były zagmatwane losy górnośląskich sportowców, które przypominamy w ramach wystawy. Prócz moderatora wzięli w niej udział specjaliści – znawcy tematu, którzy współpracowali z Domem przy przygotowaniu i kolejnych prezentacjach wystawy (Dawid Smolorz, Witold Łastowiecki). Sport został przedstawiony jako czynnik, który w rzeczywistości staje się elementem integrującym mieszkańców ponad poczuciem przynależności narodowej. Stworzona przez nas wirtualna, fikcyjna „śląska jedenastka marzeń” to drużyna w skład której wchodzi nie tylko wybitni sportowcy, ale i indywidualności naznaczone wpływami wielkiej polityki, których wybory niejednokrotnie były determinowane przez wydarzenia historyczne, jakie wpływały na nasz region.

Idea projektu nieustannie dowodzi, iż specyfika górnośląskiej ziemi może być ukazana w tak niecodzienny i atrakcyjny dla wielopokoleniowego odbiorcy sposób. Osiągnięcia piłkarskie śląskich piłkarzy w świetle zawieruchy XX wieku są wielce pouczającą lekcją historii regionalnej i lokalnej. Nie zrozumiemy losów górnośląskich sportowców, jeśli obce będzie nam spojrzenie na historię Górnego Śląska z szerszej, europejskiej perspektywy.

Współorganizatorzy: Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej, Gminny Ośrodek Kultury w Kobiórze, Stowarzyszenie *LKS Leśnik-Kobiór*

**Utrzymanie funkcjonowanie Info-Punktu oraz Biblioteki Polsko-Niemieckiej
w gliwickiej siedzibie Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej**

Celem projektu było utrzymanie funkcjonowania Biblioteki Polsko-Niemieckiej (wraz z Info-Punktem), jaka w swojej rozbudowanej postaci wznowiła działanie pod koniec 2006 roku i od tego momentu działa

nieprzerwanie dzięki wsparciu MSWiA. Podjęte przez Dom starania miały na celu zapewnienie wszystkim zainteresowanym dostępu do najnowszych i najciekawszych wydawnictw, zgodnych z profilem Biblioteki Polsko-Niemieckiej. Dlatego też w roku 2008 głównie kontynuowaliśmy prace nad powiększeniem księgozbioru gromadzonego w Bibliotece DWPN – tak za pośrednictwem zakupów (dzięki wsparciu Ministerstwa), jak i wymian oraz przyjmowania darów książkowych. Pokażne zbiory wydawnictw z zakresu europeistyki, historii regionu, socjologii, polityki, gospodarki, kultury, sztuki i edukacji powodują, że książki udostępniane czytelnikom, mogą być interesujące także dla osób specjalizujących się w danej dziedzinie.

Jednocześnie podejmowaliśmy starania, mające na celu zainteresowanie możliwie szerokiego grona odbiorców tematyką przeszłości, teraźniejszości i przyszłości stosunków polsko-niemieckich oraz specyfiką regionu – zarówno w postaci informacji na naszej stronie internetowej, jak i przez dystrybucję ulotek informujących i reklamujących Bibliotekę: działania te były nakierowane nie tylko na samą prezentację Biblioteki, ale i promowanie jej profilu oraz tematyki zbiorów, jakie są w Bibliotece gromadzone. Biblioteka oraz idea jej działania przy Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej była promowana także podczas realizacji projektów Domu – głównie tych kierowanych do młodzieży i nauczycieli, dzięki czemu do grona czytelników dołączyła spora grupa uczniów gliwickich szkół.

Dzięki finansowemu wsparciu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji cele realizowanego zadania zostały osiągnięte – Biblioteka Polsko-Niemiecka oraz Info-Punkt nadal działają, umożliwiając tym samym wszystkim zainteresowanym uzyskanie rzetelnych informacji oraz dotarcie do poszukiwanych publikacji.

Polsko-niemieckie warsztaty dla młodzieży
"Pamięć, Odpowiedzialność i Przyszłość: Śladami kultur – Żydzi na Górnym Śląsku.
Nauczanie regionalne jako multimedialne doświadczenie"

6-9 listopada 2008 roku, Bytom

Głównym zadaniem tego **bilateralnego, polsko-niemieckiego przedsięwzięcia** jest rozszerzenie wiedzy i świadomości młodych Górnślązaków i Niemców na temat **wielostronnego dziedzictwa regionu oraz udziału kultury żydowskiej w historii Górnego Śląska**. Przekazywanie wiedzy nt. wielokulturowego charakteru Bytomia i Górnego Śląska odbyło się poprzez odkrywanie i dokumentowanie wybranych aspektów przeszłości górnośląskich Żydów, którzy jako obywatele niemieccy żyli na Górnym Śląsku i wnieśli swój wkład w bogate dziedzictwo tego regionu. Celem kształceniowym projektu było przywrócenie pamięci o wielostronnym dziedzictwie niemiecko-polsko-żydowskim Górnego Śląska młodym Górnślązakom oraz młodym Niemcom, przybliżenie młodzieży historii miasta i regionu oraz jego wielokulturowego charakteru; wzmocnienie idei tolerancji i akceptacji wobec ludzi innego wyznania i innej tożsamości wśród młodego pokolenia; zapoznanie młodzieży z zasadami dobrego reportażu i podstawami dziennikarstwa.

Projekt obejmował:

- **wykłady i prelekcje** o historii Górnego Śląska - ze szczególnym uwzględnieniem historii Bytomia – w kontekście jego żydowskiego dorobku kulturalno-społecznego;
- **podróż studyjno-historyczną** do miejsc, które są świadkami żydowskiej historii;
- **warsztaty dziennikarskie i filmowe**;
- **spotkania i wywiady** z przedstawicielami Gminy Wyznaniowej Żydowskiej.

Podsumowaniem 5-dniowego projektu była produkcja przez jego uczestników własnego **reportażu**, jak również krótkiego **filmu dokumentalnego** „Aby pamiętać...” z zakresu badania historii Żydów na Górnym Śląsku. Efekty pracy młodzieży zaprezentowane zostały podczas konferencji w ramach uroczystości upamiętniających 70-tą rocznicę Nocy Kryształowej w Bytomiu. Projekt miał charakter zamknięty: w warsztatach udział wzięła młodzież ze Stuttgartu oraz Bytomia.

Partnerzy: Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej, Urząd Miasta w Bytomiu, Muzeum Górnośląskie w Bytomiu, Gmina Wyznaniowa Żydowska w Katowicach, Inicjatywa „Brama Cukermana”.

Uroczystość upamiętniająca wydarzenia Nocy Kryształowej w Bytomiu

10 listopada 2008 roku, Bytom

W ramach obchodów 70-tej rocznicy Nocy Kryształowej została przygotowana **konferencja** „Noc Kryształowa na Górnym Śląsku”, w której uczestniczyło ponad 100 osób. Wśród przybyłych do Bytomia gości nie zabrakło Icchaka Rappaporta – rabina Gminy Wyznaniowej Żydowskiej we Wrocławiu, Włodzimierza Kaca – przewodniczącego Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Katowicach oraz Stanisława Dąbrowy – Wicewojewody Śląskiego. Uczestnikami konferencji byli także członkowie Gminy Wyznaniowej Żydowskiej z miast województwa śląskiego oraz przedstawiciele mniejszości niemieckiej. Zwieńczeniem konferencji okazała się **dyskusja panelowa** nt.: „Bytom wielokulturowy dawniej i dziś – w ramach upamiętnienia 70 rocznicy Nocy Kryształowej w Bytomiu” (paneliści: Marcin Hałaś, Przemysław Nadolski, Dariusz Waleriański, ks. Hubert Kowol). Na koniec programu goście zostali zaproszeni na **wernisaż wystawy fotograficznej** "Dom życia" przygotowanej przez Tomasza Szemalikowskiego. Podczas uroczystości została także przedstawiona relacja z **polsko-niemieckich warsztatów** dla młodzieży nt. "Pamięć, Odpowiedzialność i Przyszłość: Śladami kultur – Żydzi na Górnym Śląsku. Nauczanie regionalne jako multimedialne doświadczenie".

Obszar IV

Rozwijanie stosunków polsko-niemieckich i dialogu interkulturowego między mniejszością niemiecką i innymi mniejszościami narodowymi i etnicznymi a większością polską.

Seminarium dla członków mniejszości niemieckiej

nt.: „Możliwości pozyskiwania środków na projekty realizowane na rzecz mniejszości niemieckiej w ramach europejskich programów z zakresu kultury i edukacji”

Wraz z Instytutem Goethego w Krakowie zaprosiliśmy przedstawicieli organizacji mniejszości niemieckiej oraz przedstawicieli instytucji zajmujących się projektami kulturalnymi i edukacyjnymi dla mniejszości niemieckiej w Polsce do uczestnictwa w II części seminarium, którego tematem były możliwości pozyskiwania środków na projekty realizowane na rzecz mniejszości niemieckiej w ramach europejskich programów z zakresu kultury i edukacji. Punktem wyjścia dla dyskusji o przyszłości mniejszości niemieckiej oraz o przyszłej formie wsparcia z niemieckich, polskich (ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych w Polsce) i europejskich funduszy stało się podsumowanie dotychczasowego wsparcia dla mniejszości niemieckiej. Seminarium poświęcone zostało nowym perspektywom, kryteriom i procedurom zdobywania środków, omówione zostały także środki pomocowe UE w kontekście danych warunków ramowych (działania, stan przygotowań, etc.).

Seminarium odbyło się w dniach 22-23 września w gliwickiej siedzibie Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej .

Podróż studyjna do Saksonii pod nazwą „Mniejszość serbołużycka w Saksonii”

Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej był organizatorem wyjazdu studyjnego do Saksonii (Budziszyn, Crostwitz i Nebelschuetz), który odbył się w dniach 24-26 listopad br. Do udziału zaprosiliśmy przedstawicieli władz samorządowych gmin i miast najbardziej zaawansowanych w procedurze wprowadzania dwujęzycznych nazw. Wizyta ta, przygotowywana pod nazwą "Mniejszość serbołużycka w Saksonii", miała na celu pokazanie funkcjonowania mniejszości serbołużyckiej w Niemczech – aspekty życia codziennego oraz specyfikę współistnienia z rdzennymi mieszkańcami Saksonii. W Saksonii istnieją regiony, w których język serbski w życiu codziennym jest jednocześnie stosowany z niemieckim. Jako skutek tego faktu, język serbski jest obecny w każdej grupie wiekowej, w życiu prywatnym i publicznym. Jednocześnie wizyta stała się swoistym zaproszeniem do poznania sukcesów i osiągnięć mniejszości serbołużyckiej w dziedzinach przemian kulturowych, społecznych i ekonomicznych, które mogą stanowić inspirację dla Górnego Śląska.

Współorganizator: Fundacja Rozwoju Śląska oraz Wspierania Inicjatyw Lokalnych.

Spotkanie autorskie z Adamem Krzemińskim

Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej zorganizował w dniu 13 marca 2008 r. we współpracy z Fundacją Konrada Adenauera w Polsce spotkanie z Adamem Krzemińskim nt.: „Zbrodnia. Kara. Duma. Uprzedzenie. Polacy i Niemcy”. Podczas spotkania Adam Krzemiński przedstawił fragmenty książki pt.: „Zbrodnia. Kara. Duma. Uprzedzenie. Polacy i Niemcy”, której współautorem jest Gunter Hofmann, dotyczące stosunków polsko-niemieckich. Wygłoszony później referat dotyczył poszczególnych fragmentów książki, które zostały następnie przez autora podjęte i skomentowane. Szczególnie kontrowersje wzbudził problem powojennej polityki rządu Niemiec wobec Polski oraz opozycji polskiej lat 70-tych i 80-tych. Z kolei analiza stosunków Polaków i Niemców wobec powstań spowodowała, że na nowo zaczęliśmy się zastanawiać nad siłą i prawdziwością stereotypów takich jak legalizm, uporządkowanie czy anarchia i niezależność.

Cykl spotkań eksperckich w gminach województwa opolskiego, które realizują oraz przygotowują się do wprowadzenia zapisów Ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym z dnia 6 stycznia 2005 r.

Uchwalenie dnia 6 stycznia 2005 r., *Ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym* zakończyło ważny etap dyskusji o sposobie regulacji i ochrony praw należących do tych społeczności, która rozpoczęła się w Polsce po 1989 r.

Trzyletni okres funkcjonowania Ustawy pokazuje, że wprowadzenie w życie ustawowych regulacji jest trudne, tak ze względów społecznych, jak i politycznych. Wcielenie przepisów Ustawy wymaga czasu, przygotowawczej pracy edukacyjnej, pozytywnego nastawienia opinii publicznej, zarówno na poziomie krajowym, jak i na poziomie lokalnym. Konieczne jest permanentne uświadamianie, iż oficjalna obecność języka mniejszości w urzędach i szkołach oraz wprowadzanie dwujęzycznych tablic nazw miejscowości, ulic czy obiektów topograficznych nie spowoduje regresu języka, kultury i tożsamości polskiej.

Szczególne emocje budzą rozwiązania dotyczące dwujęzyczności na Opolszczyźnie. Dla mniejszości niemieckiej ich wprowadzenie jest szczególnie ważne, stanowiło ono potwierdzenie wielokulturowej historii tego regionu. Rolą mniejszości niemieckiej powinno być uświadamianie opinii publicznej, iż

dwujęzyczne tablice oraz wprowadzenie języka niemieckiego jako pomocniczego języka urzędowego znacząco wzbogaci tożsamość regionu.

Projekt obejmował sześć gmin województwa opolskiego, które według Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r., kwalifikują się do realizacji zapisów Ustawy. Były to gminy: Polska Cerekiew, Prószków, Zębowice, Dobrzeń Wielki, Komprachcice oraz Turawa.

Harmonogram cyklu obejmował dwa spotkania w dwóch gminach w jednym dniu, łącznie sześć spotkań.

Powołana w ramach projektu grupa ekspercka spotykała się w gminach objętych projektem z urzędnikami publicznymi województwa opolskiego: wójtami, burmistrzami, urzędnikami zaangażowanymi w procedury realizacji zapisów Ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych. Na każdym spotkaniu obecni byli również przedstawiciele lokalnych kół DFK oraz członkowie Rady Gminy.

W ramach zrealizowanego pierwszego etapu cyklu uczestnicy mieli okazję skorzystać z fachowej porady ekspertów, konstruktywnej analizy problemów, jakie przysparza im realizacja postanowień Ustawy, konfrontacji swojego stanowiska ze stanowiskiem grupy eksperckiej, a co najważniejsze mogli wspólnie poszukiwać rozwiązań problemów natury prawniczej, społecznej oraz proceduralnej.

Głównym celem każdego ze spotkań była analiza, systematyka problemów, jakie niesie ze sobą realizacja postanowień Ustawy oraz wypracowanie szczegółowego planu działania w tym zakresie.

Wzmacnianie struktur mniejszości niemieckiej w Polsce. Seminaria i warsztaty dla struktur mniejszości niemieckiej w województwie opolskim

W 2007 r., odbyły się wybory do struktur mniejszości niemieckiej w Polsce. Na szczeblach struktur organizacji wybrani zostali członkowie zarządów, komisji rewizyjnych, a także delegaci do zarządów gminnych, powiatowych i wreszcie delegaci na roczne zebranie mniejszości niemieckiej, które miało miejsce w kwietniu 2007 r. Na rocznym zebraniu zostały wybrane nowe władze, a na Nadzwyczajnym Zjeździe Delegatów w grudniu 2008 r. został przyjęty nowy Statut TSKN.

Sprawna działalność zarządów wszystkich struktur, warunkuje pomyślność ich funkcjonowania. Koniecznym jest więc umożliwienie angażującym się społecznie, aktywnym osobom udziału w szkoleniach, które pomogą im uzyskać wiedzę konieczną do dalszej efektywnej pracy. Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej, jako instytucja wspierająca mniejszość niemiecką w Polsce zorganizował we współpracy z Towarzystwem Społeczno-Kulturalnym Niemców na Śląsku Opolskim w roku 2008 cykl trzech szkoleń dla struktur mniejszości niemieckiej w Polsce.

Podczas szkoleń zostały uczestnikom przekazane informacje dotyczące zadań i roli takich instytucji jak: Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim, Fundacja Rozwoju Śląska, czy Niemieckie Towarzystwo Oświatowe. Ponadto uczestnicy uzyskali wiedzę z zakresu angażowania społeczności lokalnej do większej aktywności na rzecz mniejszości niemieckiej, a także podstawowe informacje z zakresu prowadzenia biura i zagadnień księgowych w organizacji.

W ramach spotkań warsztatowych uczestnicy mogli w praktyce nauczyć się planowania, konstruowania budżetu projektu, planowania jego przebiegu oraz rozliczania finansowego przeprowadzonego projektu, jak również pisania wniosków do różnych instytucji, które finansują działalność mniejszości niemieckiej w Polsce.

Głównym celem seminariów i warsztatów było zapoznanie uczestników w szczególności ze zmianami w Statucie TSKN, który to Statut został przegłosowany podczas Nadzwyczajnego Zjazdu Delegatów, 13

grudnia 2008 r. Dzięki temu, że m.in. uczestnicy mieli okazję podyskutować z prawnikiem na temat zmian, wiele wątpliwości odnośnie zmian w nowym Statucie zostało rozwiązanych. Kontakt uczestników ze specjalistą od funduszy europejskich, pozwolił przedstawicielom kół DFK na zapoznanie się ze szczegółami projektów europejskich.

Szczyt Młodzieży Regionalnego Trójkąta Weimarskiego

Regionalny Trójkąt Weimarski to trójstronne, międzynarodowe porozumienie o współpracy pomiędzy regionami: Województwem Śląskim, Północną Nadrenią-Westfalią w Niemczech oraz regionem Nord-Pas de Calais we Francji, mające na celu wzmacnianie społeczeństwa obywatelskiego oraz rozwój społeczno-gospodarczy regionów. Jednym z priorytetów oświadczenia o współpracy Regionów Europejskich jest intensyfikacja wymiany młodzieży uczącej się trzech regionów partnerskich. Tym razem spotkanie młodzieży z Polski, Niemiec i Francji odbyło się w **Ambleuse, Nord-Pas de Calais, Francja** w dniach **29 czerwca – 5 lipca 2008** roku i zorganizowany został pod nazwą **"Migracje i poszerzanie się Unii Europejskiej – jakie niosą one wyzwania dla Europy?"**.

W tegorocznym spotkaniu wzięły udział 15-osobowe grupy młodych ludzi z Francji, Niemiec i Polski, którzy mają za sobą pierwsze doświadczenia w działalności na rzecz lokalnej i regionalnej społeczności oraz są zainteresowani problematyką europejską. Polskę reprezentowała silna grupa młodych ludzi z województwa śląskiego, którą wyróżniało duże zaangażowanie w życie społeczne, kulturowe i polityczne regionu, bogate pierwsze doświadczenia na rynku pracy oraz silna motywacja do samorealizacji i poszerzania horyzontów. Ze względu na specyfikę tematu przewodniego tegorocznego Szczytu Młodzieży, wszystkie przedsięwzięcia sześciodniowego spotkania młodzieży – debaty, warsztaty, konferencje, praca w trójnarodowych grupach – koncentrowały się wokół aspektów aktualnych procesów migracyjnych zachodzących wewnątrz Unii Europejskiej oraz zagadnień związanych z poszerzaniem się Unii Europejskiej w kontekście przyszłości ludzi młodych. W napiętym programie Szczytu Młodzieży nie zabrakło części kulturalno-artystycznej, w ramach której przygotowano dla uczestniczek i uczestników projekcje filmowe, wycieczki regionalne, koncert jazzowy, a nawet zajęcia z żeglarstwa. Jesteśmy przekonani, że poprzez udział w tegorocznym Szczycie młodzież pogłębiła dotychczasową wiedzę nt. współpracy trzech regionów w ramach Regionalnego Trójkąta Weimarskiego, rozwoju Unii Europejskiej, w szczególności na temat procesów migracyjnych i będącej ich wynikiem różnorodności kulturowej, a także zawiązała długotrwałe przyjaźnie z rówieśniczkami i rówieśnikami z Francji i Niemiec.

Spotkania informacyjne pt.

„Możliwości studiów i uzyskania stypendium w Niemczech. Niemcy jako miejsce studiów na przykładzie ukierunkowanych międzynarodowo dyplomów Europejskiego Uniwersytetu Viadrina we Frankfurcie nad Odrą“ we współpracy z rektor prof. dr Gesine Schwan, Koordynatorką ds. Niemiecko-Polskiej Współpracy Przygranicznej i Społecznej

DWPN przygotował i przeprowadził spotkania informacyjne, w ramach których przekazywane były informacje o możliwościach wyboru, podjęcia studiów i warunkach uzyskania stypendium na uczelniach niemieckich. Europejski Uniwersytet Viadrina we Frankfurcie nad Odrą jako polsko-niemieckie miejsce studiów był kluczową uczelnią w tym projekcie. W ten sposób często dwujęzyczna młodzież z Górnego Śląska mogła uzyskać lepszą orientację w obu kulturach, co pozwoli im w przyszłości na lepsze poruszanie się w obu z nich i pełnienie funkcji budowniczych pomostów w stosunkach polsko-

niemieckich. Zarówno pierwsze spotkanie, które odbyło się 9 października w Opolu, jak i drugie, które odbyło się 10 października w Katowicach rozpoczęło się od przywitania przez organizatorów studentów oraz maturzystów zainteresowanych możliwościami studiowania w Niemczech, jak również możliwościami otrzymania stypendium – oba spotkania miały podobny przebieg.

Agnieszka Schmid z Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we Frankfurcie nad Odrą opowiedziała między innymi o tym, jak wyglądają studia na niemieckich uczelniach, jakie są możliwości dopasowania własnych zainteresowań do rodzaju i kierunku studiów oraz jakie korzyści płyną ze studiowania za granicą. Przedstawiła również ofertę reprezentowanego przez nią uniwersytetu. Studenci i maturzyści dowiedzieli się również gdzie szukać pomocy zarówno finansowej jak i tej merytorycznej. **Marlena Nadolna**, obecnie studentka Uniwersytetu Opolskiego, która przez rok studiowała na Otto Friedrich Universität Bamberg, opowiadała zarówno o własnych doświadczeniach związanych z organizacją wyjazdu na studia za granicę, o podobieństwach i różnicach związanych ze studiowaniem w Polsce a w Niemczech, jak również przekazała wiele praktycznych rad. Obie referentki opowiedziały zarówno o formalnej, jak i o praktycznej stronie studiowania w Niemczech. Na bieżąco odpowiadały na liczne pytania oraz wątpliwości studentów i maturzystów. Zainteresowanie ze strony młodzieży było widoczne również po części formalnej spotkania, kiedy młodzież zabrała ze sobą wszystkie przygotowane przez DWPN we współpracy z innymi uniwersytetami oraz z DAAD broszury informacyjne, a część uczestników spotkania pozostała na sali, aby zadać kilka dodatkowych pytań.

W spotkaniu zarówno w Opolu, jak i w Katowicach wzięło udział każdorazowo około 40 osób. Spotkania miały bardzo aktywny przebieg. Realizacja spotkań była możliwa także dzięki współpracy z Biurem ds. Badań Naukowych i Współpracy z Zagranicą na Uniwersytecie Opolskim oraz Biurem Programów i Współpracy Międzynarodowej InterRel na Akademii Ekonomicznej w Katowicach.

Dwujęzyczny Radłów / Radlau – odsłonięcie polsko-niemieckiej tablicy topograficzną

Gmina Radłów w powiecie oleskim województwa opolskiego jest pierwszą gminą w Polsce, w której stanęły dwujęzyczne, polsko-niemieckie tablice – 12 września 2008 r., Włodzimierz Kierat, Wójt Gminy Radłów wspólnie z Norbertem Raschem, Przewodniczącym Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Niemców na Śląsku Opolskim dokonali **odsłonięcia pierwszej polsko-niemieckiej tablicy topograficznej**. Wśród naszych gości znaleźli się m.in.: dr Christoph Bergner, Pełnomocnik Rządu Republiki Federalnej Niemiec ds. Wyszędleńców i Mniejszości Narodowych wraz z przedstawicielami Ministerstwa Spraw Wewnętrznych RFN (BMI), Michael Morgenstern, Zastępca Konsula Generalnego RFN we Wrocławiu, Ludwig Neudorfer, Konsul RFN w Opolu, Ryszard Wilczyński, Wojewoda Opolski, Zbigniew Filipkowski, Dyrektor Departamentu Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji, który odczytał list do gości wystosowany przez Ministra Tomasza Siemoniaka – Sekretarza Stanu w MSWiA. W uroczystościach uczestniczyli również: Józef Kotyś, Wicemarszałek Województwa Opolskiego, Andrzej Kasiura, Członek Zarządu Województwa Opolskiego oraz liczni Starostowie, Burmistrzowie, Wójtowie z województw opolskiego i śląskiego.

Odsłonięcie tablic i konkretna nauka cieszyły się ogromnym zainteresowaniem, nie tylko wśród zwolenników dwujęzycznych tablic, ale również przeciwnicy tego uregulowania prawnego mieli okazję wypowiedzieć się na forum konferencji. Meandry historii ziemi śląskiej i jej bolesne dzieje cały czas wpływają na świadomość wielu jej mieszkańców. Jednak takie momenty historyczne, jak ten

w Radłowie, przybliżyła do siebie przedstawiciele różnych opcji, przez możliwość podjęcia konstruktywnej dyskusji.

Kuźnia Młodych Liderów

Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej zrealizował wspólnie z Fundacją Konrada Adenauera w Polsce, Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Fundacją Współpracy Polsko-Niemieckiej w 2008 roku V edycję projektu „Kuźnia Młodych Liderów”, skierowaną do młodzieży w wieku od 18 – 28 lat, która aktywnie uczestniczy w strukturach mniejszości niemieckiej. Projekt ten składał się z cyklu spotkań – warsztatów i seminariów. Podczas seminariów młodzież dowiedziała się o społeczno-kulturalnej i politycznej działalności mniejszości niemieckiej w Polsce, a warsztaty przyczyniły się do ich osobistego rozwoju oraz udoskonalenia umiejętności z zakresu integracji w grupie.

Udział w projekcie „Kuźnia Młodych Liderów” pozwolił uczestnikom nabyć nowe doświadczenia, które umożliwią im efektywniejszą działalność społeczno-polityczną jako multiplikatorów w ich regionie. Uczestnicy podczas spotkań weekendowych zdobyli wiedzę na temat historii Śląska, na temat stosunków polsko-niemieckich oraz struktur mniejszości niemieckiej. Ponadto uczestnicy nabyli podczas warsztatów umiejętności z zakresu pracy w grupie, komunikacji, pracy nad projektem oraz pozyskiwania środków finansowych, jak również z zakresu wystąpień publicznych. Jak dowiedzieliśmy się od uczestników udział w projekcie przyczynił się do tego, iż nabrali pewności siebie oraz świadomie postrzegają swoją tożsamość.

Podczas projektu została wyszkolona grupa młodych ludzi, którzy aktywnie uczestniczyć będą w życiu kulturalnym i społecznym regionu, a szczególnie w strukturach mniejszości niemieckiej. Dzięki nabytym umiejętnościom uczestnicy swobodnie będą mogli rozwijać swoją tożsamość kulturową, czym przyczynią się do budowy społeczeństwa obywatelskiego regionu w którym żyją. Uczestnicy mogą pochwalić się znajomością praw regulujących kwestie funkcjonowania mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce oraz swobodnie wypowiadać się w obrębie tego tematu. Uczestnicy mogą się również wykazać wiedzą z zakresu różnorodności dorobku kulturalnego i intelektualnego Górnego Śląska oraz jego roli w rozwoju regionu.

W ramach projektu zostały przeprowadzone trzy spotkania warsztatowe oraz dwa seminaria, obejmujące następujący zakresy tematyczne:

- 5-6 kwietnia 2008 r. – Warsztat I nt.: „Moje miejsce i moja rola w grupie”, w Kamieniu Śląskim
- 28-29 czerwca 2008 r. – I Seminarium nt.: „Polskie i międzynarodowe ustawodawstwo dotyczące mniejszości narodowych i etnicznych. Niemcy na Górnym Śląsku – historyczne uwarunkowanie i tło polityczne”, w Opolu
- 20-21 września 2008 r. – II Warsztat nt.: „Planowanie projektu“, w Kamieniu Śląskim
- 27-28 września 2008 r. – III Warsztat nt.: „Sztuka wystąpień publicznych”, w Kamieniu Śląskim
- 25-26 października 2008 r. – II Seminarium nt.: „Działalność społeczno-kulturalna mniejszości niemieckiej w Polsce”, w Opolu
- 22 listopada 2008 r. – Zakończenie projektu, warsztat podsumowujący, w Kamieniu Śląskim.

XIII Seminarium Śląskie pn.: „Języki Ślązaków. Wczoraj – dziś – jutro”

W dniach 29 września do 4 października 2008 r. tradycyjnie w Kamieniu Śląskim Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej zorganizował wraz z Duszpasterstwem Grup Mniejszości Narodowych Diecezji Opolskiej, Związkiem Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce oraz Konwersatorium im. Josepha von Eichendorffa w Opolu XIII Seminarium Śląskie, któremu towarzyszył

temat przewodni: „Języki Ślązaków. Wczoraj – dziś – jutro”. Patronat honorowy nad XIII Seminarium Śląskim sprawował ks. Arcybiskup Alfons Nossol. Tradycyjne już debaty na Zamku w Kamieniu Śląskim i w tym roku stanowiły doskonałą okazję dla mieszkańców regionu do spotkania z osobistościami z polskiego i niemieckiego świata nauki, polityki i kultury oraz do otwartej wymiany poglądów w atmosferze wzajemnego zaufania i poszanowania odmienności poglądów. XIII Seminarium Śląskie było kontynuacją dotychczasowego dorobku oraz kolejną okazją do dyskusji nad ważnymi zagadnieniami dotyczącymi szeroko pojętej problematyki perspektyw rozwoju Górnego Śląska, ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki tego regionu jako obszaru wielokulturowej tradycji.

Myśl przewodnią tegorocznego seminarium stanowiły rozważania na temat języków i dialektów, jakimi posługiwano się na Górnym Śląsku, ich roli w kształtowaniu się historii Górnego Śląska, jak również obecnemu ich zastosowaniu z uwzględnieniem perspektyw na przyszłość. Celem Seminarium było również ukazywanie znaczenia wielokulturowego bogactwa językowego na Śląsku w przeszłości, ukazanie jego stanu obecnego oraz perspektyw na przyszłość. Śląsk w ciągu wieków zamieszkały przez Polaków, Niemców, Czechów i Żydów znaczony był wielością języków i dialektów. Również obecnie na terenie Śląska słyszy się nie tylko polską i niemiecką mowę, ale żywa jest gwara śląska, lwowska i inne: język mieszkańców jest kulturowym bogactwem i dziedzictwem a zarazem, środkiem komunikacji międzyludzkiej. Po wejściu Polski do układu w Schengen i otwarciu granic, winny zmniejszyć się także bariery językowe. Celem Seminarium było zbadanie roli języka z wielu perspektyw, tzn. z perspektywy samorządowców, historyków, Kościoła, członków mniejszości niemieckiej, literatów, muzyków, młodzieży oraz mediów. Dla każdej z wyżej wymienionych grup, bowiem język stanowi priorytet, pomimo iż znajduje on inne odzwierciedlenie i zastosowanie w ich codziennej pracy.

Uroczystości z okazji 10-lecia istnienia i działalności Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej

Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej już od 10 lat jest szczególnym miejscem spotkań Niemców i Polaków. Dialog, który stał się udziałem naszego Domu stworzył bezprecedensową możliwość zbliżenia się obu narodów. Dom tworzy miejsce szczególne, w którym i poprzez który następuje zbliżenie nie tylko instytucji niemieckich i polskich, lecz zbliżenie się ludzi.

Jubileusz naszego 10-lecia rozpoczęliśmy 17 października w Filharmonii Opolskiej. Muzyka **Stanisława Moniuszki** – Uwertura do opery Halka, **Ludwika van Beethovena**-/ Symfonia C-dur op. 21 oraz Koncert fortepianowy e-moll op. 11 **Fryderyka Chopina** w wykonaniu jednej z najlepszych na świecie interpretatorek muzyki Chopina – **Yuko Kawai** z Japonii, była kulturalnym preludium głównych obchodów naszego 10-lecia. Koncert Filharmoników Opolskich był swoistym wyrazem poparcia dla tego typu zaangażowania w specyficznym regionie o wspólnym polsko-niemieckim dziedzictwie kulturowym, jakim jest Górny Śląsk, z uwzględnieniem roli mniejszości niemieckiej jako pomostu we wzajemnych stosunkach. Wśród naszych licznych gości byli m.in.: **prof. dr hab. Dorota Simonides**, Senator RP, jedna z współzałożycieli DWPN, **Michael Morgenstern**, zastępca Konsula Generalnego RFN we Wrocławiu, **Ludwig Neudorfer**, Konsul RFN w Opolu, **Andrzej Basiura**, Członek Zarządu Województwa Opolskiego, **Agnieszka Królikowska**, Dyrektor Wydziału Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego oraz **Józef Swaczyna**, Starosta Powiatu Strzeleckiego.

4 listopada br. w gliwickiej siedzibie Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej odbyły się główne uroczystości z okazji 10-lecia istnienia i działalności Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej, które stały

się okazją do podjęcia dyskusji nad aktualnym stanem stosunków polsko-niemieckich – także w kontekście relacji między mniejszością niemiecką i większością polską oraz szans, jakie otwiera przed nami fakt, iż Górny Śląsk jest regionem wyjątkowym, gdzie spotykały się i nadal spotykają różne tożsamości, kultury, wyznania. Dlatego w obchodach uczestniczyli znamienici Goście – zarówno ci, którzy dziesięć lat temu brali udział w tworzeniu idei oraz samego Domu, jak i ci, których głos w dyskusji o stosunkach polsko-niemieckich jest na scenie politycznej dziś wyjątkowo ważny. Wśród gości honorowych, którzy odwiedzili w tym szczególnym dniu Dom, znaleźli się **prof. dr hab. Dorota Simonides**, b. Senator RP, **prof. Władysław Bartoszewski**, Sekretarz Stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Pełnomocnik Premiera ds. Dialogu Międzynarodowego oraz **dr Christoph Bergner**, Parlamentarny Sekretarz Stanu, Pełnomocnik Rządu Republiki Federalnej Niemiec ds. Wysiedleńców i Mniejszości Narodowych.

Po oficjalnych wystąpieniach gości honorowych odbyła się **deбата**, przygotowana we współpracy z Fundacją Konrada Adenauera w Polsce, którą poprowadził Marcin Wiatr (do niedawna pełniący obowiązki dyrektora generalnego DWPN). Po krótkiej przerwie nadszedł czas na gratulacje z okazji 10-lecia działalności DWPN – przemówienia okolicznościowe wygłosili: **dr Helmut Schöps**, Konsul Generalny Republiki Federalnej Niemiec (Wrocław), **Adam Hajduga** w imieniu Marszałka Województwa Śląskiego, **Józef Kotyś** w imieniu Marszałka Województwa Opolskiego, **prof. Irena Lipowicz**, Dyrektor Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej, **Henryk Juretko**, Prezes Fundacji Rozwoju Śląska oraz Wspierania Inicjatyw Lokalnych a także **Renata Caban**, Zastępca Prezydenta Miasta Gliwice.

Podczas uroczystości nastąpiło także **otwarcie wystawy pn. "10 lat w służbie polsko-niemieckiego porozumienia"** przygotowanej z okazji 10-lecia istnienia Domu, w ramach której zaprezentowane zostały najważniejsze obszary działań Domu oraz sztandarowe projekty, dzięki którym Dom jest rozpoznawany w regionie i poza nim. W tym dniu nastąpiło również **uroczyste podpisanie umów** dotyczących wspólnej realizacji projektów Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej oraz Konsulatu Generalnego Republiki Federalnej Niemiec ze środków Ministerstwa Spraw Zagranicznych Republiki Federalnej Niemiec. Ten niezwykle istotny gest stanowił wyraz akceptacji i poparcia Rządu Niemieckiego dla działalności Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej. Dzięki temu Dom nadal będzie mógł realizować cele, które w ostatniej dekadzie były priorytetowymi: wspieranie i pogłębianie przyjaznych stosunków polsko-niemieckich oraz dialogu między mniejszością niemiecką i większością polską, ze szczególnym uwzględnieniem wyjątkowości regionu, jakim jest wielokulturowy Górny Śląsk.

Konferencja naukowa: "Rola upamiętnień z czasów I i II wojny światowej - pole konfrontacji czy płaszczyzna porozumienia?"

20 listopada 2008 r. Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej zorganizował pod honorowym patronatem Ryszarda Wilczyńskiego - Wojewody Opolskiego konferencję, która wywołała wiele emocji i pobudziła do dyskusji o wielokulturowym dziedzictwie Górnego Śląska. Nasza konferencja miała za zadanie pobudzić elity intelektualne Górnego Śląska, zarówno z większości polskiej jak i mniejszości niemieckiej do stworzenia całościowych teorii wyjaśniających "procesy symboliczne", z jakimi mamy do czynienia w dyskusji nad rolą pomników z czasów I i II wojny światowej. Dyskusja panelowa, w której brali udział przedstawiciele m.in. mniejszości niemieckiej, mniejszości ukraińskiej, mniejszości polskiej na Ukrainie udowodniła, że znaczenie i funkcje pomnika traktowane są jako oczywiste przez wszystkie strony dyskursu, do momentu włączenia się animozji wynikających z kwestii ideologicznych i historycznych.

Obszar V
Wybrane publikacje Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej
przygotowane i wydane w roku 2008

**Publikacja pokonferencyjna zawierająca wybór referatów
wygłoszonych podczas X i XI Seminarium Śląskiego (2005 oraz 2006 rok)**

W 2008 roku udało nam się wydać kolejny tom z cyklu publikacji pokonferencyjnych, zawierający wybór referatów wygłoszonych podczas X i XI Seminarium Śląskiego, czyli z 2005 oraz 2006 roku. Jego tytuł odnosi się do tytułów spotkań, podczas których wygłoszone zostały zebrane teksty: „**Między Polską a Niemcami. Śląsk – pogranicze czy region pomostu**” oraz „**Polska – Śląsk – Niemcy. Współpraca Polaków i Niemców wobec nowych wyzwań**”.

Myśl przewodnią X Seminarium Śląskiego stanowiły rozważania nad Śląskiem jako regionem pogranicza / pomostu między Polską a Niemcami. Trwający wówczas "Rok Polsko-Niemiecki 2005/2006" oraz fakt, iż mniejszość niemiecka funkcjonuje w demokratycznej Polsce już od 15 lat, skłoniła nas do podjęcia próby swobodnego podsumowania tych kilkunastu lat współpracy oraz oceny realizacji traktatów polsko-niemieckich. W ramach seminarium podjęta została również dyskusja nad zagadnieniem tożsamości śląskiej oraz wpływem wielokulturowego dziedzictwa Górnego Śląska na rozwój regionu.

Rozważania XI Seminarium Śląskiego skupione były wokół zagadnienia współpracy Polaków i Niemców wobec nowych europejskich wyzwań. Była też próba podsumowania wyników dotychczasowej współpracy, stopnia zaangażowania po obydwu stronach, a także zwrócenia uwagi na obecne oraz przyszłe zadania mniejszości niemieckiej odnośnie jej roli w życiu społecznym i kulturowym w Polsce. W ramach Seminarium tradycyjnie podjęta została dyskusja nad zagadnieniem tożsamości regionalnej oraz wpływem wielokulturowego dziedzictwa górnośląskiego na rozwój tradycyjnie różnorodnego regionu w Europie.

Drugie wydanie publikacji w formie albumu

pt. „Na granicy. Rzecz o czasach, ludziach, miejscach” wraz z wykonaniem licencjonowanych kopii filmu „Górny Śląsk. Podróż granicą” i dołączeniem ich do publikacji.

Album jest wyjątkowym źródłem wiedzy o historii regionu, prezentuje szereg materiałów, które do niedawna były niedostępne większemu gronu odbiorców, spoczywając w muzealnych archiwach. Pierwszy raz na tę skalę są one udostępniane tak szerokiej grupie osób zainteresowanych. Prócz materiałów pochodzących z Archiwów Państwowych, czy muzeów, znajdują się w nim szereg dokumentów i fotografii pochodzących z prywatnych (nieskatalogowanych) zbiorów. Warstwa ikonograficzna (fotografie, dokumenty, archiwalne mapy, wykresy i zestawienia statystyczne) obudowana jest przystępnymi tekstami, czyniąc publikację dostosowaną do potrzeb różnych odbiorców – zarówno młodzieży szkolnej, jak i osób zainteresowanych tematem dawnej granicy polsko-niemieckiej. Album zaopatrzony jest także w szeroki komentarz historyczny, którego autorami są historycy ze strony polskiej – Piotr Hnatyszyn (dyrektor Muzeum Miejskiego w Zabrze) oraz niemieckiej – dr Guido Hitze. Publikacja zwraca uwagę również na fakt, iż w łączącej się Europie (w której granice państwowe – także granica polsko-niemiecka – tracą swe pierwotne oddzielające znaczenie) ogromnym sukcesem stało się pokojowe przedsięwzięcie XX wieku w Europie – Unia Europejska. Bez wątpienia album przyczyni się do pogłębienia świadomości dotyczącej historycznej, a także kulturowej przeszłości. Prace nad przygotowaniem i wydaniem drugiego nakładu publikacji „Na granicy. (...)” rozpoczęły jeszcze we wrześniu br. – po naniesieniu wszystkich sugerowanych zmian i korekt,

publikacja trafiła do druku. W efekcie końcowym wydany został drugi nakład albumu przy jednoczesnym podniesieniu jego wartości – tak merytorycznej, jak i technicznej oraz estetycznej. Równocześnie z pracami nad przygotowaniem poprawionej i uzupełnionej wersji publikacji trwały prace nad przygotowaniem **materiału filmowego**, który docelowo i z założenia stanowi integralny element albumu. Do współpracy zaprosiliśmy reżyserkę Teresę Kudybę (TRESfilm), a także Dawida Smolorza (autora projektów z zakresu historii regionu) i w ten sposób jesienią tego roku przygotowaliśmy film zatytułowany „Górny Śląsk. Podróż granicą”. Materiał filmowy w postaci licencjonowanych kopii został dołączony do każdego egzemplarza drugiego wydania albumu i uzupełniając go o element multimedialny uczynił je tym bardziej atrakcyjnym. Film stanowi, szczególnie w kontekście nauczania o historii regionu, alternatywą propozycję dla nauczycieli, którzy mogą posiłkować się ciekawą bazą w nauczaniu o historii regionu, Polski, a także o przeszłości, teraźniejszości i przyszłości stosunków polsko-niemieckich.

W ten oto sposób **wydanie drugiego nakładu albumu wraz z przygotowaniem i wykonaniem licencjonowanych kopii filmu dokumentalnego** przyczyniło się do udostępnienia szerokiemu gronu odbiorców kulturalno-edukacyjnego „produktu”, który w atrakcyjnej postaci prezentuje jeden z istotnych wątków wielokulturowej historii Górnego Śląska i jednocześnie wspólnej, polsko-niemieckiej, historii.

Przygotowanie i wydanie albumu „Górnośląscy potentaci – dziedzictwo Ballestremów” poświęconego działalności rodu śląskich przemysłowców – Ballestremów

Głównym założeniem projektu wydania albumu było przybliżenie historii działalności gospodarczej, kulturalnej i społecznej Ballestremów, którzy na Górny Śląsk przybyli pod koniec XVIII wieku i aż do roku 1945 prowadzili ożywioną działalność. Ballestremowie byli nie tylko właścicielami okazałych rezydencji, ale i inicjatorami wielu inwestycji: kościołów, kolonii robotniczych, szkół czy przedszkoli. W obliczu braku literatury na ten temat oraz wobec braku wiedzy wśród społeczności regionu, w zakresie wszechstronnej działalności rodziny von Ballestrem i ich zasług dla Górnego Śląska, przygotowany został album, który jako pierwszy pokazuje stan materialnych pozostałości po rodzinie Ballestremów. Rodzina Ballestremów przez wiele lat miała ogromny wpływ na rozwój gospodarczy Górnego Śląska. Wykorzystując okoliczności sprzyjające rozbudowie przemysłu, uczynili z zakładów leżących na terenach swojego majoratu (ziemia rudzka) jedne z najnowocześniejszych, scalonych w rozległym koncernie górnośląskim. Dzięki inwestycjom Ballestremów w przemysł i naukę (fundowanie szkół, bibliotek dla pracowników), ówczesne gminy Ruda i Wirek należały do jednych z najbogatszych w Prusach.

Publikacja pełna jest pięknych, autorskich fotografii poprzedzonych krótkimi rysami historycznymi. Kwestie merytoryczne konsultowane były m.in. z żyjącym potomkiem rodziny Ballestremów, **hrabią Mikołajem von Ballestrem**, który jest także autorem wstępu. Publikacja ma charakter dokumentacyjny – zdjęcia wykonane w latach 2006-2008 pokazują stan, w jakim aktualnie znajdują się np. budynki ufundowane przez Ballestremów. Nie bez znaczenia jest także aspekt edukacyjny i poznawczy książki, ponieważ dzięki niej te doskonale znane nam obiekty możemy zobaczyć w nowym świetle – jako wyjątkowe pamiątki, nadal urzekające i stanowiące o specyfice górnośląskiego krajobrazu. Odwiedzając zarówno pałace, które przed II wojną światową były siedzibami rodziny, jak i kolonie robotnicze czy kościoły zbudowane z inicjatywy Ballestremów, autorzy dowodzą ich ogromnego zaangażowania, dbałości o funkcjonalność i urodę zagospodarowywanych miejsc, ale i troski o zrównoważony rozwój całego, podlegającego im obszaru.

Na ponad stu stronach kolejno prezentowana jest: historia rodziny, działalność gospodarcza, działalność społeczna: budownictwo mieszkaniowe, działalność kulturalno-oświatowa, budownictwo

sakralne, pałace rodowe: Pławniowice, Szklary Górne, Kochcice. Autorami tekstów i zdjęć są studenci politologii Uniwersytetu Śląskiego – Beata Skrzypek oraz Paweł Pomykański; przy powstawaniu materiału współpracował z nimi Tomasz Kiełkowski. Część merytoryczną skonsultowaliśmy m.in. z: dr hab. Irmą Koziną – historykiem sztuki, pracowniczką Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach specjalizującą się w zagadnieniach dotyczących sztuki regionu, autorką wielu uznanych publikacji poświęconych historii i kulturze Górnego Śląska; ks. dr. Krystianem Worbsem – zarządzającym pałacem w Pławniowicach, a także z Antonim Ratką – autorem publikacji poświęconych historii Rudy Śląskiej.

Publikację objęły swoim patronatem: Radio Plus, Gość Niedzielny, Portal *Zobacz Śląsk*, Portal *MMSilesia*. Informacje o albumie zainteresowały także przedstawiciele TV Silesia oraz Gazety Wyborczej. W tej ostatniej podkreślano, że wydawnictwo to jest pierwszym tak przystępnym kompendium wiedzy o Ballestremach.

Wznowienie dwujęzycznego wydania „Pierwszej polki” Horsta Bienka

Powieści Bienka wchodzące w skład słynnej *Gliwickiej Tetralogii*, ukazują historie zwykłych ludzi żyjących na polsko-niemieckim pograniczu na tle wydarzeń historycznych. Czytając je czuje się atmosferę wielokulturowości, którą tworzy mozaika narodowości, przekonań politycznych i wierzeń, charakterystyczna dla rejonu terenu nadgranicznego. Osadzając akcję swoich powieści w realiach Górnego Śląska, Bienek szkicował wspaniałe portrety ludzi pogranicza wywodzących się z różnych kręgów społecznych i narodowych. Jego książki są czymś więcej niż tylko rekonstrukcją obrazów zapamiętanych z własnego dzieciństwa, które spędził w niemieckich Gliwicach. Przypominają one dzisiaj o ważnych dla historii Górnego Śląska wydarzeniach politycznych i społecznych i są hołdem złożonym mieszkańcom tej ziemi. Najsłynniejsza powieść jego *Gliwickiej Tetralogii* – „**Pierwsza polka**” – w związku z wyczerpaniem nakładu, była jeszcze do niedawna trudno dostępna w bibliotekach, a od kilku lat jest całkowicie nieosiągalna na rynku księgarskim.

Świadomi ważkości zarówno samej postaci Horsta Bienka jako pisarza i Górnoszlązaka, jak i jego twórczości dla kulturowego dziedzictwa Górnego Śląska, podjęliśmy się trudu wznowienia wydania "Pierwszej polki". Mamy nadzieję, że poprzez popularyzację twórczości Horsta Bienka, w tym także udostępnienie poprawionego polskiego wydania tej powieści, przyczynimy się do wykształcenia, zwłaszcza wśród czytelników młodego pokolenia, postaw otwartości i tolerancji wobec przedstawicieli innych religii czy tożsamości, postaw niezbędnych w znajdującej się w trudnym procesie jednoczenia Europie.

Obszar VI

Szkolenia i doradztwo – projekty unijne

Projekt „Willkommen w urzędzie” realizowany w ramach poddziałania 8.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, współfinansowany z budżetu Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego i budżetu państwa

Począwszy od maja 2008 roku Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej realizuje projekt, którego celem jest podniesienie kwalifikacji zawodowych pracowników administracji samorządowej, publicznej, organizacji pozarządowych oraz „instytucji otoczenia administracji” Województwa Opolskiego, jak też wzmocnienie posiadanych już umiejętności w posługiwaniu się urzędowym językiem niemieckim.

Projekt skierowany jest do osób aktywnych zawodowo, które ukończyły 45 rok życia oraz posiadają maksymalnie wykształcenie średnie.

Ważnym kryterium wyboru języka niemieckiego było uchwalenie dnia 6 stycznia 2006 roku „Ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym”, która nałożyła na wiele samorządów obowiązek wprowadzenia obsługi petentów w języku niemieckim. Z uwagi na to, iż Województwo Opolskie wg spisu powszechnego z 2002 roku zamieszkuje 106 855 osób, które zadeklarowały niemieckie pochodzenie, zapotrzebowanie na świadczenie usług w języku ojczystym dla mniejszości niemieckiej stanowi dla naszego województwa wyzwanie. Proces rekrutacyjny i promocyjny pokazał, iż kształceniem swoich pracowników w zakresie profesjonalnego urzędowego j. niemieckiego zainteresowane są również podmioty nie objęte Ustawą z racji tego, iż na ich terenach zamieszkuje ludność dwujęzyczna lub taka, która posługuje się zdecydowanie lepiej językiem mniejszości.

W 2008 roku utworzono na terenie Województwa Opolskiego trzy grupy, kolejno w Opolu, Brzegu oraz Oleśnie, w których na przełomie trzech miesięcy w kursie wzięło udział 36 osób. Projekt kontynuowany jest w roku 2009.

Regionalny Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego w Opolu przy Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej

Z dniem 1 września 2008 r. rozpoczął swoje działanie Regionalny Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego w Opolu, którego działalność skupia się wokół następujących zadań:

Działanie 1 Szkolenia: zorganizowano 12 szkoleń kluczowych z zakresu EFS: przygotowanie projektu, zarządzanie projektem, procedury EFS. W szkoleniach uczestniczyły 183 osoby.

Działanie 2 Animacja: utworzono 1 partnerstwo na rzecz rozwoju, 4 partnerstwa projektowe. Dodatkowo Animator wsparciem objął 2 partnerstwa na rzecz rozwoju.

Działanie 3 Doradztwo: udzielono 121 godzin doradztwa (20 godzin doradztwa specjalistycznego oraz 101 godzin doradztwa ogólnego z zakresu PO KL), z którego skorzystało 17 osób – projektodawców.

Działanie 4 Informacja: W ramach działania zorganizowano jedną konferencję regionalną oraz 1 spotkanie informacyjne, w których łącznie uczestniczyło 62 osoby.

Dodatkowo ze wsparcia skorzystały 43 osoby (23 osoby odwiedziły punkt informacyjny osobiście, 18 udzielono wsparcia drogą telefoniczną, 2 osoby uzyskały wsparcie za pośrednictwem poczty elektronicznej).

Działanie 5 Promocja ośrodka: wydano 500 ulotek promujących działania RO EFS w Opolu oraz zamieszczono 1 ogłoszenie w mediach (Nowa Trybuna Opolska).

Świadczone usługi skutecznie przyczyniły się do osiągnięcia celów działania RO EFS. Poprzez zintegrowanie działań – animacji, doradztwa i usługi szkoleniowej potencjalni beneficjenci PO KL z województwa opolskiego otrzymali kompleksową pomoc przy wdrażaniu i aplikowaniu o środki. Wszystkie usługi Ośrodka były świadczone zgodnie ze Standardami Sieci RO EFS i wynikały z bieżącego zapotrzebowania beneficjentów Ośrodka.

Wszystkie działania były odpowiednio dobrane do potrzeb klientów ośrodka, niezależnie od formy kontaktu, na co wskazują również wyniki z ankiet ewaluacyjnych oraz wywiadów przeprowadzanych przez doradcę kluczowego i animatora regionalnego.

Zespół ekspertów wspierał zarówno beneficjentów, którzy już realizują projekty w ramach PO KL, jak również zamierzających aplikować o środki. Aby podnieść skuteczność świadczonych usług eksperci dojeżdżali do siedziby beneficjenta. Doradca kluczowy pełnił dyżur w siedzibie RO EFS. Szkolenia organizowane były w zależności od potrzeb beneficjentów. Szkolenia otwarte organizowane były w sali szkoleniowej Ośrodka, natomiast szkolenia zamknięte organizowane były w siedzibie

zainteresowanych beneficjentów. Działania informacyjne realizowane były drogą mailową oraz udzielane były porady telefoniczne.

Zakres świadczonych usług był zróżnicowany w zależności od poziomu wiedzy beneficjentów. Największym zainteresowaniem cieszyły się usługi z zakresu przygotowania wniosku i dofinansowanie. W ramach zadania zleconego przez IP – w miesiącu opracowano procedurę przeprowadzania spotkań monitorujących, tj. dokumenty, wybór potencjalnych instytucji poddawanych prekontroli.